

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

СІЧЕНЬ — ЛЮТИЙ, 1968

INDEPENDENT UKRAINE

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

В. Станко

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

2315 West Chicago Avenue
Chicago, Ill., 60622
Ukrainian Monthly
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Michael Panasiuk
Yearly subscription $5.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois.
Published by the
Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York, N. Y., 10003

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XII — СІЧЕНЬ — ЛЮТИЙ, 1968 — Ч. 1-2 (225-226)

Ф. Кордуба

З ПЕРСПЕКТИВИ 50 РОКІВ

50-річчя Української Національної Революції змушує нас до глибокої призадуми над Визвольною боротьбою українського народу, хочби тільки тому, що саме: 1. 50- річчя Жовтневої революції, яка в розгортані своїх дій змінила констеляцію міжнародного політичного світу. 2. апокаліптичне положення у сучасній глюбальній констеляції нашої плянети. Відзначаючи наші державні річниці, нам ніколи не вільно забувати про сучасність! Живемо в атомовій добі, в якій рішальними в міжнародній політиці є тільки дві потуги ЗДА і СССР. Від цих двох потуг буде залежати третя світова війна, яка б принесла знищення людства, а Україна в атомовій війні була б перемінена в пустиню. Із цього факту треба нам здавати справу в продовжуванні нашої визвольної боротьби на еміґрації.

Постараємося коротко сконфронтувати положення під час Визвольних змагань із сучасним, щоб таким способом сконкретизувати український визвольний потенціял і його значення у сучасності.

Із підсумків Визвольних змагань українського народу не можна викреслити Листоподового зриву 1918 р., який фактично був продовженням боротьби українців-галичан за державність. І не може бути сумніву в тому, що щойно в огні першої світової війни і в революційні бурі 1917 р. прокинувся український нарід цілої України. Україна перша з-поміж поневолених Росією народів стала будувати власну державу, що вплинуло також на галицьких українців, які дуже пильно слідкували за розвитком подій в Україні, бо завжди вважали, що Україна одна, лиш вороги все її розривали на кілька частин. Українці-галичани серцем линули до Києва, де була українська влада і зі щирої душі бажали, щоб Українська Народня Республіка вдержалася. Вона мала кращі дані вдержатися ніж Східна Галичина. Передусім 30 млн. здорового і сильного населення, мали подостатком засобів харчування, мали по російській армії зброю. Однак, як це подають наші історики та багато учасників у своїх споминах «Україна не була підготованою до революції, була національно несвідома й політично неорганізована». Тому була в українському русі на початку революції непевність своїх сил. Українські народні маси, запаморучені довгою неволею в Російському царстві, ставилися на початку революції з недовірям, а навіть страхом до думки про самостійну Україну. Навіть гасло автономії в межах Російської держави не було зрозуміле українським масам на початку революції. «Ми три роки разом із росіянами на фронті з одного казана їли, то нащо нам від них відділятися?». Цей клич мав вплив на несвідому українську масу, виховану російською школою, цареславною церквою та військовою службою. Причин такого стану треба дошукуватися в тому, що на протязі від 1876 р. до 1905 в Росії було заборонено друкувати в українській мові. Також найбільш дошкульно застосовував царат різні форми гноблення, експлуатації та нищення політичних, соціяльних і національних прав на Україні. Основною, історично-істотною метою російського царського імперіялізму було від самого початку об'єднання України з Росією, з моментом підписання нещас-

ного Переяславського договору з 1654 р., згідно з яким були укладені т. зв. Березневі статті 1654 р., — тобто договірні умови, що на тривалий час визначали політичне і правове становище України в складі Росії, — знищити тінь будь-яких прав української нації на цей трактат. Україна на підставі Переяславського трактату вступила в державні і правові стосунки з Московською державою, як рівний з рівним партнер, запевнюючи ту рівність записаними в договорі засобами.

Тимчасовий уряд провадив російську великодержавну політику супроти України. Він зважився навіть зарядити підготовку судового процесу проти діячів Української Центральної Ради, обвинувачуючи їх у державній зраді. 21 жовтня 1917 р. міністер юстиції Тимчасового уряду Малентович видав був телеграфічний наказ київській прокуратурі, щоб вона обов'язково притягнула до відповідальности Генерельний Секретаріят і Малу Раду.

Большевицькі організації на Україні 1917 р. керуючись постановами квітневої партійної конференції, рішуче обстоювали право українського народу на самоопреділення, активно підержуючи його національно-демократичні впливи та рішуче вимагаючи для України широкої обласної автономії. Рівночасно ті ж самі комуністичні організації поборювали український націоналізм, який був проти клясової революційної боротьби робітників і селян, закликаючи їх до національного об'єднання разом із усім українським народом. Большевики стреміли до об'єднання цілого пролетаріяту, не зважаючи на національність проти націоналізму. Засади боротьби большевиків проти націоналізму були виложені в декляраціï большевиків від 9.8.1917 року.

Довго поневолене селянство царської держави хотіло не тільки політичної свободи й рівноправности, але в першу чергу земельної реформи для задоволення своїх потреб. Робітники, під проводом соціялістів, домагалися перетворення капіталістичного господарства на суспільне, соціялістичне, без визиску робітничої праці підприємцями.

Малоземельне селянство не вважало своєї землі за власність, якою воно мало б дорожити, і сподівалося запезпечити свій голод на землю через удержавлення всієї землі (націоналізація) або через передачу земель у завідування сільських громад (соціялізація). Центральна Рада спізнилася з своїм земельним законом, сподіваючись передати земельну справу в Україні на вирішення Української Установчої Ради. А треба знати, що в листопаді 1917 р. був опрацьований Крайовим Земельним Комітетом проект земельного закону, який викликав гостру критику як між членами Центральної Ради так і в рядах партії соціялістів-революціонерів. Тимчасом, російська большевицька влада в перший день переговору проти уряду Керенського видала свій «декрет про землю». Декрет, ідучи за настроями селянських мас, проголошував скасування земельної власности і передачу всіх поміщицьких, церковних, державних і т.д. земель у завідування земельних комітетів. Це був сигнал для негайного перебрання всієї землі місцевими земельними комітетами, створеними малоземельними і безземельним селянством. Фактично селяни почали ділити землю між собою. Декрети російсьокого большевицького уряду були поширені також на Україні. Отже за такої ситуації ЦР вже не могла паралізувати впливу большевицької пропаґанди серед українського селянства.

На особливу увагу заслуговує большевицька пропаґанда в українськім війську. Російські большевики застосували супроти вояків українських частин дуже зручну тактику: вони заявляли, що не мають ворожнечі проти автономної чи самостійної України, аби тільки Україна відкинула ЦР і прийняла «советську владу», що значило на практиці — диктатуру російської большевицької партії. Всеросійський Центральний Виконавчий комітет робітничих, солдатських і селянських советів видав 27 грудня 1917 р. поклик до українців, у якім писано:

«Брати українці! Вас запевняють, неначеб то ми виступаємо проти самовизначення України. Це — брехня. Ані хвилини не думаємо робити замаху на права України. Революційний пролетаріят тільки має вигоду в тім, щоб усім націям було забезпечене право на самоозначення аж до відділення. . . Імперіялісти всіх країн покладають тепер усі свої надії на Центральну Раду. Розбійники закордоного капіталу готові давати позики Українській Раді, аби тільки послати її на боротьбу проти робітничої та солдатської революції. . . Українські робітники! Ваші інтереси продають капіталістам. Українські солдати! Вас підбурюють проти загально-російської солдатської сімї. Вас затягають у злочинну межиусобну війну в інтересі українських поміщиків. Українські селяни! Ви не побачите землі, ви не побачите волі, якщо відділитесь від робітників і солдатів Росії. . . Вимагайте негайного перевибору Ради. Домагайтесь переходу всієї влади в Україні до робітничих, солдатських і селянських советів. Нехай у цих советах переважають

українці. . . За нашу і вашу волю, за перемогу робітників, солдатів і селян, за соціялізм!»

В той же сам час головнокомандуючий Півд.-зах. фронтом ген. Володченко й ген. Щербачев, які визнали Українську Центральну Раду, бо відчули слабість Тимчасового уряду повели сильну українізацію армії. Англійська і Французька воєнні місії почали активно підтримувати формування українських військових з'єднань, надіючись від них збереження фронту. 26.9.1917 р. керівник французької воєнної місії на Півд.-зах. фронті ген. Табуі мав 2-годинну конференцію з ген. секретарем по військовим справам Петлюрою. Під час тієї конференції ген. Табуі висказав бажання «мати більш тісний контакт із українським військовим генеральним комітетом».

Однак українізовані частини армії в той час не були надійними, бо наприм., коли на зборах 2 і 5.10.1917 р. в штабах Півд.-зах. фронту і Київської воєнної округи обговорювалося справу здавлення селянських повстань у прифронтовій полосі, генерал Трегубов і Дзевановский відмовилися застосувати для цієї цілі українізовані частини, бо вони вже були ненадійними. А київський губерніяльний комісар Кірієнко прямо заявив, що «неможливість вжиття українських частин для охоронної служби достаточно вияснена», що насильства, переводжені сьогодні частинами 34-го корпуса, унагляднюють, що українські частини не кращі від інших.»

Найбільшу пропаганду зосередили большевики в тих українізованих полках, що верталися з Росії в Україну. Цією пропагандою в українських полках російські большевики вміли затуманити ледве пробуджену національну свідомість українського вояцтва. І якраз на ці полки УЦР в боротьбі з російським наступом покладала великі надії. Але виявилося, що ці частини здебільшого байдуже ставилися до боротьби за національну незалежність. Їх запаморочила большевицька демагогія, мовляв, з Росії українцям не грозить ніяка небезпека. Деякі з цих частин були готові навіть помагати російським большевикам проти УЦР! Такими полками м. ін. були: полк. ім. Т. Шевченка, полк. ім. Богуна, полк. ім. Дорошенка, полк. ім. Орлика, полк Таращанський та багато інших. Вони або не помагали українському уряді в обороні проти большевицького наступу, або оголошували «невтральність». У книзі «1917 год на Киевщине», стор. 417 є надрукований виступ представника полку ім. Т. Шевченка на засідані Київської ради робітничих і солдатських депутатів із 13.12.1917 р. м. ін. він сказав «Ми не підемо з тими, що йдуть проти робітників, солдатів і селян, а будемо обороняти Петербург і його народну політику».

В осені 1917 р. українізація українських частин в колишній царській армії прибрала широких розмірів. В процесі українізації на Півд.-зах. фронті було 10 дивізій та 6 дивізій на інших фронтах, яких загальна кількість досягла коло 170 тис., а в запасових гарнізонах України було вже укразнізованих коло 30 запасних полків і спеціяльних частин із загальною кількістю коло 120 тис. На початку жовтня 1917 р. положення на Україні ще більше загострилося, бо Тимчасовий уряд, побачивши якими темпами розвивається українізація в армії, рішився піти на відкритий конфлікт із Українською Центральною Радою, плянуючи репресіями придушити український національний рух. Коли українські посідаючі кляси були загрожені большевицькою соціяльною революцією та щораз більше зростаючим впливом большевиків на народні маси, вони приступили до організації «вільного козацтва» в Чигирині, на якому присутні делегати заступати коло 60 тис. організованого козацтва. На цьому з'їзді були схвалені відповідні постанови проти «грабежей і насильств», та вибрано головним отаманом ген. П. Скоропадського, який у той час командував 1-им українізованим корпусом. («1917 год на Киевщине». Хроника событий, стр. 283).

Для повноти образу тогочасного положення, варта пригадати дещо пов'язане з 4-им Універсалом УЦР та про Берестейський мир. Перед Берестейським миром ЦР видала 22.1.1918 р. свій 4-ий Універсал, яким проголосила Українську Народну Республіку незалежною державою. Цей Універсал був виданий в той час, коли переважна частина України була окупована російським большевицьким військом. ЦР хотіла своїм універсалом боротися з безоглядною большевицькою демагогією, яка баламутила українські народні маси. Цей історичний документ, яким проголошено самостійність України згідно з опінією деяких наших істориків має характер агітаційний і полемічний. Не буду переводити аналізи цього документу. Не прогнавши російського большевицького війська з України, УЦР не могла забезпечити незалежности. Тому ЦР в Універсалі кликала громадян України до війни проти московської аґресії. Ідея 4 Універсалу давала перспективу для всіх менших народів кол. Російської імперії, яким загрожував відроджений большевизмом російський імперія-

лізм: тільки спільними силами могли б ці народи, разом із Україною, дати відсіч імперіялістичній Росії і надалі тільки найтісніше об'єднання політичне й господарське могло б забезпечити свободу й незалежність цих націй.

Проголошення самостійности України викликало велике невдоволення між неукраїнською людністю міст України на ЦР. Навіть російські буржуазні верстви в Україні забули свій страх перед большевизмом і прихильно ставилися до наступу військ Мурайова-Антонова, що облягало Київ у січні-лютім 1918 р. Адже ж большевики робили разом із українськими збаламученими масами «російське національне діло», відновляли «єдину неділиму Росію», всупереч «сепеpетистам-мазепинцям». . . В боротьбі проти большевицької агресії з Росії. Через 4 Універсал також між російськими соціялістами зросли націоналістичні настрої. І так, наприм., голова Київської міської Думи Рябцов, рос. соціял-революціонер, вітав військо Муравйова в Києві в лютім 1918 р. заявою, мовляв, з взяттям Києва большевиками відновлено «загально-російський революційний фронт». . .

Берестейський мир, який не вважаючи на протести російського совєтського уряду підписала делегація Української Народньої Республіки з Німеччиною Австро-Угорщиною, Болгарією й Туреччиною 9.2.1918 р. Українська делегація в тодішніх дуже тяжких обставинах не могла вимагати прилучення українських територій Австро-Угорщини до України з власною автономією. Це був самозрозуміло великий політичний успіх україської делегації в Берестi. Мировий договір України з Цетральними державами в Берестi викликав велике невдоволення проти України в державах Антанти та між росіянами й поляками. З березня 1918 р. в Берестi був підписаний мировий договір між Росією і Центральними державами, згідно з договором, російський уряд зобов'язався вивести свої війська з України і заключити мир з Українською Народною Республікою. Однак до здійснення цього зобовязання не дійшло з вини російського уряду.

Розвиток подій над Дніпром в 1917 р. впливав також політично на тактику під Австрією. Вона загострювалася й набирала ширшої перспективи. Національна свідомість щораз більше зростала. Вони вже не вдовольнялися вузькими гаслами, перед нею веринали проблеми своєї Української Вільної й Соборної Держави.

Укрсінські політичні провідники — посли в австрійськім парляменті — не мали ясного погляду щодо будучности Австрії. Вони вірили, що Австрія буде існувати. Посли інших народів Австрії у своїх виступах заявляли, що будуть по війні жити незалежно від Австрії, натомість українські посли в промовах у австрійськім парляменті висловлювали бажання і надію, що Австрія буде перетворена в «союз народів». Тільки коли б австрійський уряд стояв і надалі на тім, щоб не допустити поділу Галичини на польську й українську частини, то українські посли заявляли, що будуть тоді здійснювати право на злуку всіх українських земель у самостійній українській державі та в першу чергу прилучення українських земель Австро-Угорщини до України Наддніпрянської (промова Є. Петрушевича у Віденськім парляменті 4.10.1918 р.). Отже було це на передодні Листопадового зриву 1918 р., коли то Придніпрянську Україну закріплював за собою російський большевизм. Щоб краще пізнати тогочасну настанову австрійського уряду до Сх. Галичини, конечним є, хоча найголовніше згадати про капітулацію Центральних Держав перед Антантою. Фактично през. ЗДА — найсильнішої країни в коаліції Антанти подиктував умови мира Німеччині та Австро-Угорщині. В своїх відомих «14-ти точках» з 8.1.1918 р., оголошених як основа для заключення мира з Центральними державами през. Вільсон висунув домагання, щоб народам Австо-Угорщини була дана можливість вільного самоозначення. Коли ж фронти Центральних держав захиталися, то австрійська влада пробувала рятувати монархію Габсбургів через створення коаліційного уряду з усіх національностей Австрії. Австрійський уряд і в послідні дні монархії Габсбургів придержувався своєї незміненої тактики — рішив жертвувати інтереси українців полякам: щоб привабити до свого трону польську державу, що мала бути створена за згодою Антанти, австрійський прем'єр Гусарек плянував прилучити до Польщі Сх. Галичину. В той час політичні провідники національних груп Австрії, крім українців мали зв'язки з державами Антанти і знали, що Австрійська держава буде розділена, і на її місці стануть нові незалежні держави.

Після відомої заяви австрійського цісаря з 4.11.1916 р. про розширення автономії Галичини, без її поділу на польську й українську частини, Загальна Українська Рада, що була провідним органом української політи в Австрії, розпалася. Посли партій — націонал-демократичної та радикальної створили після того Українську Парляментарну Репрезентацію Галичини, під проводом Юліяна Романчука та Євгена Петрушевича. Ця зміна в президії була знаком невдоволення супроти угодової політики

щодо австрійського уряду провідників Загальної Української Ради — Костя Левицького та Миколи Василька. Однак на ділі політика українських послів у Віденськім парляменті і після цього не змінилася. Вони все були лояльні до Австрійської держави, що нехтувала національними інтересами. Українські посли не постаралися нав'язати зносин з державами Антанти навіть в 1918 році, коли вже наближалася катастрофа для Австро-Угорщини. Навіть з Українською Центральною Радою в Києві українські політичні діячі в Австрії не вдержували ділових зв'язів, хоч після революції 1917 р. це легко можна було зробити. Це доказує, що ці провідники української політики в Австрії не думали поважно про можливість створення самостійної і з'єдиненої Української держави.

Тільки в посліднім місяці існування Австро-Угорщини, в жовтні 1918 р., вирішено створити Українську Національну Раду, як представництво українців в цій державі. Українська Національна Рада складалася з послів до Віденського парляменту і послів до Галицького і Буковинського соймів. Крім цього у склад Української Національної Ради входили по три представники від кожної української політичної партії Галичини й Буковини. З закарпатськими українцями, що були під угорською владою Національна Рада не вдержувала правильних політичних зв'язків.

В деклярації з 18 жовтня 1918 р. Національна Рада висловилася за створення Української держави з українських земель Австро-Угорщини. Вже в той час внутрі Національної Ради були прихильники злуки з Наддніпрянщиною, але були також і противники, які виходили із заложення, щоб краще не наражатися на помсту австрійської влади, якщо б Австрія не розпалася. Також ці противники вважали, що австрійські українці будуть і в разі розпаду Австро-Угорщини у вигіднішім положенні порівняно з Наддніпрянською Україною, супроти якої було невдоволення в урядах держав Антанти за Берестейський мир з Центральними державами. Самозрозуміло проти цієї пасивної тактики більшости Національної Ради постала сильна опозиція, в якій перед вели зокрема соціялдемократи, до опозиції долучилися також частина націонал-демократів, радикалів, січові стрільці та все українське студентство. Ця опозиція проти нерішучої тактики Національної Ради заснувала в Галичині та на Буковині З'єдинення Українських Земель для пропаганди ідеї української соборности. Рівночасно провідники Національної Ради далі вели переговори з австрійським урядом і надіялися, що цей уряд охоронить українські землі Австро-Угорщини від польських та інших зазіхань. Президія Української Парляментарної Репрезентації та делегація Національної Ради у Відні сповіщали українські організації в Галичині й Буковині, що вони мають ждати рішення австрійського уряду щодо своєї будучности. Розв'язку польсько-українського спору у Східній Галичині мала дати постанова посліднього уряду Габсбурзької Австрії з 31.10.1918 р., на підставі якої було доручено австрійському намісникові у Львові призначити на урядові посади в староствах Схід. Галичини, на залізницях і в судах українців. Ніякого розмежування між українською Східною Галичиною і польською Західньою австрійський уряд у своєму останьому акті не зробив. Рівночасно поляки систематично готували зброю й людей, щоб силою задержати Східну Галичину під своїм пануванням. Також із Варшави наказано польським військовим відділам у Східній Галичині розброїти українців.

Для повности з'ясування тогочасного положення, не можна поминути також впливу революції в Росії на переміну політики Тимчасового уряду та особливо російських большевиків супроти галицьких українців. Як відомо із головних стратегічних цілеспрямувань царської Росії було окупувати Сх. Галичину й Буковину та остаточно ліквідувати українську проблему. Після окупації під час офензиви ген. Брусілова під кінець 1916 р. майже цілої Буковини й значної частини Сх. Галичини (33 повіти) відновлено «Галицько-Буковинське Генерал-Губернаторство», яке очолював ген. Ф. Трепов (кол. київський генерал-губернатор). Від того часу російська влада почала поводитися на окупованих землях обережніше через непевність, чи вдасться їх вдержати за собою. З вибухом революції в Росії 1917 р. в Галичині потворилися совети солдатських депутатів, які почали втручатися і до управи краєм, та вносили більше безладдя. Про те, як практично уложити відносини на окупованих областях, мало хто думав в перші дні революції. Тимчасом поляки почали робити заходи перед Тимчасовим урядом, щоб дістати управу в Галичині у свої руки, або щонайменше влаштувати її так, щоб поляки мали там перший голос. Особливі старання у цьому напрямку робив проф. С. Грабський, який навіть подав Тимчасовому урядові проект організації нової управи окупованими областями. Щойно, коли Українська Центральна Рада виставила кандидатом на пост крайового комісаря з правами ген. губернатора, Дмитра Дорошенка а було це 22.4.

1917 р., що було одобрене Тимчасовим урядом, від тоді нова російська влада застосувала в Галичині і на Буковині принцип свободи самовизначення націй, відкинувши навіть саму думку про які небудь утиски й обмеження окремих національностей. Дорошенко, узгіднюючи всі розпорядження найперше з Грушевським, сейчас у відбудові українського шкільництва привернув свободу навчання українською мовою та значні полегші для українців.

На фоні віддзеркаленого в загальних рисах тогочасного положення звернім нашу увагу на Листопадовий зрив 1918 р. 1-го листопада 1918 р. мала прибути до Львова делегація польської Ліквідаційної Комісії, щоб перебрати владу над Галичиною іменем Польської держави. Заходила небезпека, що австрійський намісник у Львові Гуйн передасть владу полякам. В цей рішальний момент, коли вже всім стало ясно, що надії на Австрію марні, українські патріоти у Львові постановили негайно захопити владу в Галичині в свої руки. Для того кроку треба було мати в поготівлі більше збройних сил у своїм розпорядженні, ніж це було в дійсності. Крім цього треба було опрацювати відповідний стратегічний плян, узгляднюючи в ньому все позитивне й негативне.

Ця акція була переведена справно і вона заскочила поляків несподівано й тому ніде в краю не дійшло до збройних зударів з ними.

Але цей імпровізований спосіб перебрання влади мав дуже багато тіней. З природи, під час такої глибокої державної переміни, якою був державний переворот 1-го листопода 1918 р., не могла бути центральна влада особливо сильною та не могла в централізований спосіб відразу, зорганізувати одностайну державну адміністрацію, бо не було відповідно підготованих кадрів. Ввечері 1-го листопада 1918 р. поляки у Львові підняли бунт проти Української Держави й почалася збройна боротьба.

Листопадовий зрив закінчився повною невдачею, все таки залишився в історії визвольних змагань українського народу 1918-1920 рр. як важливий документ із цього революційного періоду, якого не вміли повністю використати наші батьки, щоб здобути й закріпити власну українську державність. Звичайно, складається вину на наших ворогів, на обставини і т.д. Однак вже найвищий час признатися, що головна вина таки по нашій, українській стороні. Під час Визвольних змагань 1917-1920 рр., як стверджують наші історики українство не було приготоване до будови власної держави. А чи воно було повністю приготоване до так важливого іспиту на передодні другої світової війнни, та чи воно є вже всесторонньо готове сьогодні? На це питання нехай кожний дасть відповідь. Найголовніше у визвольній боротьбі є концентрація усіх зусиль або їх координація! І призадумаймося над тим, яка наша сьогоднішня концентрація у продовжуванні боротьби. Правдою є, що під час визвольних змагань українського народу 1917-1920 р. йому бракувала фахових кадрів із усіх секторів державного життя. Найголовніше бракувало фахових старшин генеральної булави, які б ставили організацію збройних сил України та їх боротьбу з різними ворогами нашої державности на правильній стратегічній базі. В багатьох випадках рішальний голос в організації збройних сил тогочасної України та у военних діях мали що так вискажуся цивільні особи, що у великій мірі було причиною повної нашої поразки. Нехай отже Листопадовий зрив 1918 р. та взагалі сторінки історії наших визвольних змагань 1917-1920 рр. будуть перестрогою для майбутніх наших поколінь, як не треба легковажити сприятливого історичного моменту, а його вміло використати. Рівночасно Листопадовий зрив нехай буде для молодого українського покоління дороговказом, незречення із шляху боротьби за повне суверенне визволення української нації.

Вже більше не існує українська проблема, як «німецько-австрійська» видумка. Ця проблема є життєвою у поневоленій російським большевизмом Україні, до того зрештою признається радянська публіцистика. Ця проблема скорше чи пізніше буде вирішена неуступчивою боротьбою. Її не вб'ють русифікаційні намагання Москви, вона живе в душах молодого покоління, вихованого в підсовєтській системі. Це покоління, своєю творчістю на літературному полі доказує, що воно непоконане ворогом. Будьмо також і ми на еміграції чуйні та глибоко вдумливі в трансформаційні процеси, які відбуваються в СССР. Тюрма народів СССР найшлася тепер у дефензиві. Його могутність розхитують «рускіє люді», компромітуючи цілу совєтську систему своїми листати та взагалі літературною творчістю. Самозрозуміло час повного розкладу тоталірної системи СССР ще далекий, але процеси цього розкладу вже діють. Думаймо категоріями сучасного модерного індустріяльного світу, вдержуймо безпосередній контакт із атомовою добою. У цій новій добі найважливішою вимогою є, наша консолідація та координація визвольної боротьби. Нехай Листопадовий зрив буде для нас усіх дороговказом жертвенности

й посвяти для нашої поневоленої, але нескореної Батьківщини України.

Рівночасно пригадую, що в 1913 р. в Росії грандіозно відсвятковано 300-річчя самодержав'я Романових, яких ліквідувала остаточно жовтнева революція 1917 р. Без довершення цієї революції не було виглядів на Українську національну революцію. Сьогодні ми є свідками відзначування червоною Москвою 50-ліття існування СССР. Коли ми глибше застановимося над розкладовими процесами російської імперії із 1900-их років і їх порівняємо із сучасними, приходимо до висновку, що вони є тіж самі. За царського деспотизму діяв революційний рух, щоб цей деспотизм ліквідувати. Сьогодні т.зв. ліберальні стремління внутрі советської системи діють проти диктатури ЦК компартії. І до часу, доки не вдастся повалити цієї диктатури спільними силами всіх народів сучасного СССР не буде спроможний український поневолений нарід здійснити Всеукраїнського Листопадового зриву. Наші позитиви є такі, що наша етнографічна територія об'єднана в одну цілість, але цієї цілости УРСР український нарід не є сувереном. Революція в російській імперії започаткована вперше декабристами в 1825 р., якої сильний вияв почався був в 1905 р., та продовжувався аж до гвалтовного вибуху в березні 1917 р. не закінчена. Ця революція проходить в СССР згори, а останньо вона вже починає поширюватися у низах. Діти, виховані батьками в підсоветській системі бунтуються, вимагають свободи, письменники дослівно всіх союзних республік СССР також вимагають свободи. Компартія находиться тепер у дефензиві, під тиском зовнішнього модерного індустріяльного світу, до якого советська система змушена допасовуватися. Отже будьмо чуйні на багаті процеси, які діють в нашу користь і наближують нас до всеукраїнського листопадового зриву.

(Читайте в слідуючому числі «50-річчя Жовтневої революції» — цього ж автора).

Юрій Артюшенко

ЗАПОРУКА НАШОЇ БЕЗПЕКИ

В 1938 році большевицька преса подала, що українка Гринь, яка тоді відбула заслання на Соловках, твердила, що найбільш непримиренними з усіх соловецьких засланців є українські націоналісти. За її словами, вони не думають про заміну московської окупації якоюсь іншою (в тодішні часи можливою німецькою), але плекають ідею повної незалежности України. Власне, покликаючись на це, автор цих рядків у тім же 1938 році на сторінках канадійського «Нового Шляху» в статті «Напередодні подій» писав, що в можливім поході німців в Україну їх чекає новий 1918 рік.

І сьогодні, в 30-ліття проголошення вищезгаданої заяви українкою Гринь, ми маємо нові докази про правдивість сказаного тоді нею у словах інших українців-засланців, зокрема ж тих, про яких говориться в книжці В. Чорновола «Лихо з розуму».

Так, найбільш непримеренними, і то до всякої окупації, є українські націоналісти незалежно від того, чи вони соціяльно-правих чи соціяльно-радикальних переконань. Бож за націоналістичною ідеологією, філософічні основи національно-державної й соціяльно-політичної ідеї коріняться в глибинах української духовости та в її культурних джерелах, і згідно з цим вони не виникають з впливу на нас чужої духовости й чужих вчень, але творяться українським народом власнопідметно.

І найсвітлішим виразником у нашій добі власнопідметної творчости українського народу на всіх відтинках життя є відзначувана нами тепер епохальна дата, що стала первопочином отого Великого 50-річчя, в якім український народ правними й кровними актами утвердив своє незаперечне право державної нації та відродив тяглість української державної дії.

Тяглість власнопідметної творчости українського народу виявляється і в отих нових проявах державного відродження, що позначається сьогодні в Україні і то якраз у день відзначування нами отої первотворної дати, що стала основою відродження тисячолітніх духових, культурних і державницьких прямувань українського народу та синтезою їх найвищих вартостей у Самостійній і Соборній Українській Народній Республіці.

І, як на протязі всіх попередніх періодів боротьби за свою державність, так і сьогодні відчувається, що український народ у своїх власнопідметних творчих виявах прямує до тої ж

самої давньої мети: національної самобутности й соборної державности, як до джерел свого буття.

Шобільше, український народ у своїх власнопідметних творчих виявах і у відроджених ним істинах все уособлював у собі також і ті найвищі духові й моральні вартості, за якими так тужив і тужить світ, а тим самим він ставав у своїй боротьбі джерельною криницею еліксиру безсмертя для всіх волелюбних народів світу, за спільні ідеали з якими він клав і кладе свої жертви.

І чи не найбільшою відродженою істиною наших днів є ствердження українським народом того, що одною з причин атомової війни може стати нехтування сильними світу цього національної суверенности й соборної державности волелюбних народів. Ствердження того, що засада «діли й пануй» та непохитне бажання кількох народів «обранців» володіти світом ведуть до підмінованих війною оманних перемог і фальшивих осягів. Ствердження того, що український нарід і в час останнього 50-ліття найжорстокішого московського панування зберіг непохитність віри в перемогу української державної ідеї, чинне прявування до тієї давньої мети, що підноситься з минулого в майбутнє — зберіг і незгасну національно-державну іскру в грудях, що своїм промінюванням сприяє зростанню дальших потенціяльних сил, готових до завтрішнього державного чину. І це все має вплив і на духову, ідейну й морально-політичну перебудову всього світу, що йде понад головами деяких безвідповідальних речників сильних світу цього.

Власне, те, що ні колонізаційні методи під чотирма займанщинами до другої світової війни, ні колонізаційні методи німців і москалів у час війни і по ній не зламали прямувань українського народу до повної національної самобутности й соборної державности, стає вже й для багатьох волелюбних народів доказом того, що засада окупантів — «діли й пануй», яку Москва застосовує ще при ілюзійній територіяльній соборності сьогодні, вже не має тої сили, що вона мала раніше, бо новий духовий подув соборної державности по всіх українських етнографічних землях і в усім українськім світі поза кордонами є запорукою нашої безпеки від отої окупантської засади «діли й пануй».

Москва знає, що українська соборно-державницька духовість діє вже й понад територіяльними межами й державними кордонами, тому й спішиться у найновіщих своїх тезах проголошувати себе носієм і реалізатором національно-визвольних ідей.

Та вже навіть комуністичні партії багатьох волелюбних народів на вищезгаданім прикладі боротьби українського народу починають усвідомлювати, що тези Центрального Комітету Комуністичної Партії СССР (з нагоди 50-ліття жовтневої революції), в яких змонополізовано всю дотеперішню організацію національно-визвольних рухів і суверен-державних досягнень, є беззмістовними, бо їх заперечує вже сам советський парадоксальний вислів «советський народ», в понятті якого всі «суверенні» народи СССР являють собою одну «механічну» цілість.

Свідомість значення сьогоднішніх державновідродженецьких виявів в Україні та наведених нами стверджень, що з них виникають, спонукує нас самих, у 50-річчя відродження Української Державности, до всенаціонально-духової одности й державно-політичної цілеспрямованости, що у власнопідметнім чині приведе нас, українців, до леліяної нами державної цілости.

Віримо, що до цього прийде, а віра наша випливає з винесених нами із державно-збройних змагань державницьких надбань, що є життєдавцями й джерелом нашої думки й починів.

Віримо, що ті, які творять українське життя, перевірять у своєму серці й совісті свій пройдений шлях і підуть за вимогами української державної рації, що стоїть понад просторами й часом.

«Тільки тим дана перемога,
Хто й у болі сміятись зміг... —»

О. Теліга

СВІТОВА ПРЕСА ПРО КНИЖКУ В. ЧОРНОВОЛА

Вашінґтон (УІС Смолоскип). Книжка українського київського журналіста і співробітника Академії Наук України Вячеслава Чорновола «Лихо з розуму», яка була перепачкована в осені минулого року з України і видана в листопаді 1967 р. видавництвом «Українського слова» в Парижі, здобуває все більше зацікавлення численних пресових аґенцій і великої світової преси. Тоді, коли коли частина української еміґрантської преси промовчує чи поздержливо коментує появу нових підпільних матеріялів з України — багато пресових аґенцій міжнародного значення, окремі кореспонденти таких часописів, як The New York Times, лондонський і ньюйоркський Times, торонтонський Times, торонтський The Telegram, окремі жидівські організації й аґенції (після отримання перекладу промови І. Дзюби в Бабиному Ярі на англійську мову) звертаються до УІС «Смолоскип» і окромих осіб в Парижі, Нью Йорку, Лондоні, Торонті й інших містах за додатковими інформаціями, домагаючись дальших перекладів окремих документів на чужі мови.

Зацікавлення листом В. Чорновола до секретаря КПУ П. Шелеста й зібрані ним документи про сваволю й безправ'я російських великодержних шовіністів і органів КҐБ в Україні, викликали такий великий інтерес серед чужинців, як ніколи в повоєнних роках жодна інша українська справа чи проблема. Хоч не в усіх тих пресових органах, представники яких зверталися за додатковими інформаціями, появилися вістки, то сам факт їхнього зацікавлення є великим і важливим досягненням наших братів з України, які рискували своїм життям і свободою, щоби правда про дійсність в нашій батьківщині дісталась у вільний світ.

Найбільше розголосу в чужинецькій пресі здобуло ім'я укладача книжки «Лихо з розуму» Вячеслава Чорновола. Ще 8 жовтня 1967 р. The Washington Post писав про нього: «Справа Вячеслава Чорновола є зараз під розглядом лондонського Бюра «(Міжнародної) Амнестії» і вона буде правдоподібно потрясаючою для всіх тих, які вірять, що серед письменників в Совєтському Союзі переважає свобіднійший подув. Совєто-український журналіст Чорновіл був заарештований в Західній Україні, коли він оспорював леґальність судів над письменниками й інтелектуалами«.

«СОВЄТИ ДЕРЖАТЬ 250,000 В'ЯЗНІВ»

Відома американська колюмністка Едіт К. Рузвельт, якої статті постійно появляються в кількох впливових американських щоденниках написала велику статтю під повищим заголовком, про те, що США виявлено факти про російські табори каторжних робіт. Свої інформації Е. К. Рузвельт базує на даних радія «Вільна Европа», екзекутивного директора «Міжнародної Амнестії — США» Поля Ляйонса й Української Інформаційної Служби «Смолоскип». Авторка статті подає що в Совєтському Союзі є 250 тисяч в'язнів у 56 концентраційних таборах, інформує про діяльність «Міжнародної Амнестії» а також про те що республіканський конґресмен зі штату Ілліной Дж. Б. Андерсон домагається поставлення на порядок нарад Об'єднаних Націй справи самовизначення поневолених народів та звільнення і повернення всіх політичних в'язнів в комуністичних країнах домів.

Про В. Чорновола, переслідування та російське безправ'я в Україні Е. Рузвельт пише ("The Sunday Bulletin", Philadelphia 31 грудня 1967): «Інша група, яка постачає інформації з підпільних джерел є Українська Інформаційна Служба («Смолоскип») в Балтиморі. Характеристичний випадок опублікований цією організацією включає Вячеслава Чорновола, журналіста і співробітника Української Академії Наук.

Здогадним «злочином» Чорновола була його відмова свідчити по стороні совєтської держави проти його товаришів-письменників у недавних «закритих судах». Замість цього Чорновіл хоробро боронив своїх колеґ, пишучи листи й заклики в їхній обороні до Совєтського уряду. У результаті він також був арештований органами КҐБ (совєтська тайна поліція). Два місяці тому він був засуджений на три роки каторжних робіт.

Протест Чорновола до прокурора УРСР кружляє тепер у державних аґенціях (у США). Документ цей описує павутиння сексотів КҐБ і шпигунів затруднених совєтською державою.

Чорновіл подає різні приклади примхливих арештів невинних людей. Його розповідь описує моральний тиск, якого уживають совєтські власті, включно з допитами в'язнів по сім годин без сну й відпочинку. Він також виявляє, що сфальшовані «зізнання» в'язнів, які були вживані для інспірування терору Сталіна, не при-

пиняються і тепер в Советській Росії.

Голос цих мучеників з негуманної системи повинен бути включений в історію комуністичної техніки і політичної боротьби. Хтось може доказувати, що такий рід знань сприятиме в розятрюванні холодної війни. Але критерій зясовання спеціяльного роду подій у вільному суспільстві не повинен бути базований на тому, скільки вони будуть сприяти даному політичному наставленню, але наскільки вони є правдиві.

Ігнорація не зберігає миру, але робить війну більш можливою і промощує шлях до поразки.

«КНИЖКА ПЕРЕПАЧКОМАНА З УКРАЇНИ ВИКРИВАЄ НОВІ РОСІЙСЬКІ БЕЗПРАВ'Я»

Найбільшою сенсацією для українців цілого світу й для мільйонів чужинців, була опублікована в торонтському «The Telegram» серія трьох довгих статтей відомого канадського кореспондента Пітера Вортінґтона (Peter Worthington). Автор статтей був у 1965р. кореспондентом в Москві, саме тоді, коли в Україні відбувалися арешти українських культурних діячів і коли судили Даніеля і Синявського. Він пише, що дуже скоро про ці арешти говорилось в російських інтелектуальних кругах. П. Вортінґтон вистоював цілі години під будинком суду, будучи свідком як комсомольці і КГБ-истські сексоти турбували лайкою і вигуками приятелів ув'язнених.

П. Вортінґтон пише, що манускрипт книжки В. Чорновола («Лихо з розуму») дійшов на Захід ще перед його арештом. «Це взяло кілька поїздок і кілька місяців, заки цілий рукопис дійшов до Парижу, згідно з даними українських націоналістів в Торонті, які плянують опублікувати цю працю (в англійській мові)» —пише він в «The Telegram» (від 6 січня 1968 р.). — «Рукопис був перепошений особисто — перепачкований естафетою кур'єрів, які постійно живуть в небезпеці. Коли праця Чорновола була назовні, треба було рішити чи публікувати її і наражувати автора на дальшу нагінку. Але тому, що він вже був в тюрмі за свої гострі протести, тому що він явно був в поході за справедливістю і тому що він особисто хотів, щоби світ довідався про безправ'я — було рішено видати цю книжку, не зважаючи на наслідки».

В довгій статті, яка починається на першій сторінці газети і забирає більшу частину другої, П. Вортінґтон коментує матеріяли В. Чорновола, описуючи безправ'я й сваволю в Україні. Ось декілька висновків і думок кореспондента:

«В цьому часі, коли советські лідери змагають за респект в очах світу, такі пригадки, як ці зясовані Чорноволом є дуже для них шкідливі. Він (Чорновіл) звертає увагу на факт, що «свободи» ґарантовані советською конституцією вважаються злочином згідно з законом — свобода слова, свобода преси, свобода зборів і свобода влаштовування демонстрацій».

«20 культурних діячів, до яких тепер долучився Чорновіл в тюрмі, не поповнили нічого такого, що можна б вважати за злочинне чи підривне з будьякій цивілізованій системі, за винятком хіба що Китаю чи Альбанії».

Що заслуговує на довіря до Чорновола і всіх засуджених — це те, що ані один з них не є настільки проти-советський, наскільки він є про-український. Всі вони базують свою оборону на вченні В. Леніна і цитатах з К. Маркса. Вони в ніякому разі не є агентами імперіялізму, донощиками СІА, чи ворогами советської держави. В більшості випадків вони не атакують комунізму, навіть Чорновіл опирає свої твердження на вченні Леніна».

Багато цитат з листа В. Чорновола до секретаря КПУ П. Шелеста переконуюче й промовисто ілюструють цілу статтю П. Вортнігтона.

В редакційній примітці до першої статті говориться, що рукопис В. Чорновола ідентифікував проф. Боцюрків з департаменту політичних наук Альбертського університету, який ствердив, що він є автентичний і що це — «знаменитий документ».

В замітці рівнож цитується визначного советолога, довголітного працівника американського Державного Департаменту проф. З. Бжезінського з Дослідного Інституту Колюмбійського університету в Нью Йорку. Проф. З. Бжезінський ствердив, що матеріяли В. Чорновола є незаперечним доказом про переслідування національних меншин в СССР.

«НОВЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА ВІДВАГА ПРИЙШЛО З СОВЄТСЬКОЇ ТЮРМИ»

Друга стаття П. Вортінґтона появилась в тій самій торонтській газеті в числі 8 січня 1968 р. під повищим заголовком і вона була ілюстрована знимкою Святослава Караванського з підписом «Караванський — не зломлений, навіть не зігнутий» і генерального прокурора СССР Р. Руденка з промовистим підписом: «Руденко: ґеноцид, масове мордерство, переслідування».

Стаття починається словами: «Відвага — це якість, в деяких випадках майже прокляття, що не знає ідеології, не притримується справжньої логіки і може завести людину поза границі здорового розсудку.

Сторінки історії є заповнені героями і мучениками, які віддавали своє життя в погоні за ідеалом».

Дальше, в іншому місці П. Вортінґтон пише: «Відвага Чорновола є інша від відваги однієї людини, про яку він пише, людини якої боротьба за свої переконання робить її вийнятковою. Цією людиною є Святослав Караванський, який виглядає на таку рідкісну особистість, якої не можна зломити, якої навіть не можуть зігнути майстри від ломання людського спротиву — КҐБ, совєтська тайна поліція.

Колись говорилось про турків:«Його не можна перемогти — лише вбити». У випадку Караванського — це повільна смерть — 25 років каторжних робіт».

У своїй довгій статті П. Вортінґтон розповідає цілу Одіссею життя і боротьби за свободу і проти безправ'я, яку веде С. Караванський своїми листами, петиціями, домаганнями, стверджуючи, що «До тепер він ще не зломився».

«ПЕРЕПАЧКОВАНІ МАТЕРІЯЛИ РОЗКРИВАЮТЬ СОВЄТСЬКЕ БЕЗПРАВ'Я В УКРАЇНІ»

Третя стаття П. Вортінґтона ("The Telegram", Торонто, 11 січня 1968 р.) ілюстрована фотографіями Заливахи, Масютка і Гориня, має повищий заголовок і починається такими словами: «Цей рік назначений Об'єднаними Націями Роком Людських Прав. Це є рік, у якому окрема увага буде звернена на становище переслідуваних і пригноблених людей у цілому світі. В цьому світі є на місці, щоби доля українських інтелігентів була розкрита — доля осіб, які тепер відбувають свої вироки в таборах каторжних робіт за здогадне розповсюднювання антисовєтської пропаганди».

Дальше П. Вортінґтон розповідає про В. Чорновола, його книжку «Лихо з розуму» а також само про Масютка, Караванського, братів Горинів, Заливаху, Геврича, Іващенка, Геля, Зваричевську, Кузнецову, Мартиненяа, Мороза, Шевчука й інших. Свою третю статтю П Вортінґтон закінчує словами: «Більшість українців — комуністи й анти-комуністи є згідні, що їхні земляки в їхній батьківщині мають зараз спеціяльні проблеми. Немає сумніву, що будуть ще дальші арешти, більш закриті суди. Табори каторжних робіт будуть процвітати.

Щасливий випадок хотів, що ці знамениі документи Чорновола наспіли в Канаду. Совєтологи порівнюють їх з транскриптом суду Даніеля-Синявського, який був перепачкований на захід в 1966 р

Тому, що їхній зміст був виявлений тут, буде доречно, щоби вони дійшли до уваги ОН звідси, в цьому Році Людських Прав для цілого світу».

ДАЛЬШІ ВІДГУКИ ПРО БОРОТЬБУ УКРАЇНЦІВ ЗА СВОБОДУ

Слідом за вістками про переслідування української інтелігенції, про які була мова вижче також ньюйоркський, багато почитний часопис "The New York Daily News" від 7 січня 1968 р. приносить обширні інформації про В. Чорновола й переслідування української інтеліґенції в Україні, цитуючи заяву в цій справі одного з найвизначніших сучасних совєтологів проф. З. Бжезінського.

Статтю про В. Черновола й фермент в Україні — пера згадуваної вже Е. К. Рузвельт опублікував також "Manchester Union Leader" Manchester, N. H., з 31 грудня 1967 р.

Орган Американської Конференції Праці в Міжнародних Справах "The New Leader" від 15 січня 1968 р., який появляється два рази на місяць, опублікував повний переклад клопотання Святослава Караванського до Голови Ради Національностей Верховної Ради СССР, подаючи до нього редакційну замітку, а крім того передову редакційну статтю на першій сторінці, в якій говориться про боротьбу С Караванського проти національної дискримінації в СССР.

Українська Інформаційна Служба
Смолоскип

БІЛА КНИГА СТОРОЗТЕРЗАНОЇ УКРАЇНИ

ЛИХО З РОЗУМУ

вже появилася і знаходиться в продажу книжка

збірка документів з України про 20-ох українських патріотів заарештованих і засуджених на довголітні роки конц. таборів совєтськими органами безпеки в другій половині 1965 р.

З цих матеріялів поданих у книжці читач довідається про справжню Україну, яка бореться за національну свободу свого народу і людськугідність всіх громадян, незалежно від їх національного чи соціяльного походження. Це своєрідна книга «БІЛА КНИГА» про страждання засуджених патріотів, про їхній змаг за кращудолю свого народу, про ідейно культурні стремління сучасної ґенерації, як також про нелюдське переслідування української мови, культури та всього українського. Це акт обвинуваченняпроти геноциду, що його здійснює московська окупаційна влада в Україні і інших поневоленихнею країнах.

Зачерпнути з безпосереднього джерела відомості про сучасну Україну відслонити на короткий час заслону над процесами, що проходятьна нашій Батьківщині і які тривожать усю свідому свойого завдання українську політичну еміграцію — дає нам змогу книга «ЛИХО З РОЗУМУ».

Цю книгу, багато ілюстровану, на 336 сторінок, можна замовити прямо у Видавництві:

PIUF, 3, Rue du Sabot, Paris 6-e France.

ціна 6 дол. з пересилкою.

ЗАМОВЛЕННЯ

Цим замовляю. . . . . примірників книжки«Лихо з Розуму» і висилаю грошевим переказом, чеком суму . . . .

Моя адреса: . . . .

. . . .

. . . .

(Адресу просимо писати чітко, латинкою.)

ЗАКЛИК

З української, а ще більше з чужомовної преси відомо про нову фазу боротьби проти большевизму за залізною заслоною, а зокрема в Україні. Сьогодні вже не має сумніву, що серед народів, поневолених російським большевизмом, виростають нові сили, які стають до боротьби за права своїх народів та за гідність людини.

Виступаючи в обороні тих найбільше зрозумілих, очевидних, ніким незаперечених прав, вони стягають на себе найбільше рафіновані і жорстокі удари й переслідування з боку окупаційної російської влади та з боку комуністичної партії.

Ми, що живемо в добробуті і спокою на вільній землі Вашінґтона не сміємо стояти осторонь цієї боротьби за права українського народу. Ми мусимо включитися в неї, а насамперед ми всі мусимо взяти участь в допомозі й обороні арештованих і переслідуваних та їх родин. Така акція, коли має бути успішною, вимагає поважних фінансових засобів. І тому звертаємося до Вас з проханням вислати пожертву на

O D W U
Relief Fund
Cooper Station
P. O. Box 4
New York, N. Y. 10003

З висловом правдивої пошани

Почесний Комітет

Проф. Д-р Олександер Грановський
Почесний Голова О. Д. В. У.

Проф. Д-р Богдан Гнатюк
Голова Ц.У. О.Д.В.У.

М. П.

ПРОМОВИСТИЙ СИМВОЛ СКВУ

Багато, дуже багато, вже написано про Світовий Конґрес Вільних Українців, який відбувся в листопаді минулого року. Це самозрозуміле. Ми були свідками небуденної події в багатьох аспектах нашого життя на еміґрації, зокрема в аспекті об'єднання чи координації всіх наших сил у визвольній праці.

Деякі відповідальні промовці вже в час Конґресу, звернули увагу, що саме в аспекті об'єднання всіх наших сил — є багато до побажання, навіть після Конґресу. Тяжко сьогодні передбачити, які практичні наслідки буде мати Конґрес і його рішення в нашій праці у всіх країнах. Навіть якщоб в майбутньому ці висліди були такі позитивні, як сам факт відбуття Конґресу, то ми і дальше будемо дуже далекі від того, що розуміємо під словами «об'єднання» чи «координація» нашої праці.

Справа в тому, що Світовий Конґрес Вільних Українців відбувся в площині громадській. В цій же площині буде розвиватися і праця Секретаріяту, покликаного СКВУ. Це, безперечно, дуже велике поле праці, але в жадному разі не є цілістю нашого життя. Навіть якщо ми врахуємо всі інші конференції, з'їзди тощо наших наукових, професійних і інших організацій в діяспорі в час СКВУ, — то все таки цілости нашого життя не осягнемо.

Справа бо в політичному відтинку нашої еміґрації. Для кожного ясно, що на цьому відтинку жадних позитивних змін, на жаль, зареєструвати не можна. Для кожного ясно, що цей відтинок прямо фізично просякає все українське життя, включно з громадським. І справді треба великих і вироблених одиниць, які б вміло й належно розрізняли поодинокі відтинки життя, а тим самим і унапрямнювали свої потягнення залежно від потреб котрогось з них. З великим болем мусимо ствердити, що українська спільнота на еміґрації такими величинами в потрібній кількості не розпоряджає. Щобільше — такі індивідуальності в нас не плекається і не вирощується, або робиться це спорадично. З кожним роком наша еміґрація тратить все більше одиниць з величезною питомою вагою, а на їх місце, крім виїмків, приходять люди менші під всяким оглядом.

Хто був на СКВУ то в цьому міг переконатися наглядно, слухаючи промов наших найбільш відповідальних політичних провідників. Без всяких тенденцій слід ствердити, що Український Націоналістичний Рух, мав щастя дістати належну індивідуальність на свойого голову. Правда, промова представника Гетьманського Руху, була достойна. Говорила індивідуальність. Але це старий дорібок наших змагань, а не зміна. Якщо підемо до поодиноких осередків, то знову таки мусимо ствердити дуже сумне явище — в більшості приходить зміна меншого виміру, меншої вироблености, меншого формату. Разом з цим крокує і праця. Менше вирозуміння, толеранції, полетів думки й чину.

Ідею СКВУ дали нашій громаді великі індивідуальності, як сл. п. полк. Андрій Мельник. В ті часи наша еміґрація розпоряджала принайменше десяткою великого формату людей, які в міжчасі відійшли від нас у вічність. Навіть за цих обставин, реалізація цеї ідеї прийшла роки пізніше. Щобільше — реалізація цеї ідеї, на нашу думку, навіть за тих обставин не побачила б світа Божого, якщоб не загал громадянства. Йому треба дуже багато завдячувати в реалізації ідеї СКВУ. З року на рік це наше громадянство все більше й більше включалося в працю підготовки СКВУ. Нашому громадянству вже прямо остогидла грізня, розбиття, чвари. Воно почало тиснути на «гору» і СКВУ стало дійсністю.

За наявних обставин, тільки воно може і повинно, забрати своє слово в площині політичній. В обличчі змагу наших братів в Україні, про яку так широко звітує українська і чужинецька преса, ми не сміємо зуживати і найменшої нашої енергії на міжусобиці і партійні грізні. Не повинно і бути одного громадянина, який не почав би діяти в цьому напрямку. Одні, які організовані політично, повинні писати до своїх проводів і домагатися наладнання справи координації дії. Другі повинні звертатися публично до поодиноких політичних провідників, закликаючи їх до дії в цьому напрямку.

Ми глибоко переконані, що при відповідній поставі нашого громадянства протягом найбиж-

чих місяців, справу координації політичної дії нашої еміґрації можна позитивно наладнати. З другого боку, нам здається, якщо ця справа не буде полагоджена, то і величезний осяг громади — СКВУ — може бути захитаний, якщо не зруйнований.

В час маніфестації СКВУ в Медісон Сквер Ґарден, мав бути збудований державний герб України — тризуб. Присутні бачили, що через недоліки організаторів цей тризуб був збудований в 3/4 своєї величини і виміру. Це і символізує нам фактичний стан нашої еміґрації. Доложімо отже зусиль, щоб черговий Світовий Конґрес не мав таких промовистих символів.

РОМАН ШРАМЕНКО

ЖОВТО — ЧЕРВОНІ МІЛЬЙОНИ

Донедавна панувала в світі повна байдужність до всього, що ділялось на великій території Китаю. Звичайно, на це складалось ряд причин, які випливали з обох сторін: світу й самого Китаю. Одначе в останніх десятиліттях наступила зміна: Китай знайшовся в орбіті повного зацікавлення всіх державно-думаючих людей, зумівши дійти до позиції третьої сили, якої аж ніяк не можна іґнорувати.

Китаєм зараз не лише цікавляться, але і його інтензивно вивчають найкращі експерти азійських справ — починаючи від політиків, війсьсковиків, економістів, соціологів, а на музикологах кінчаючи. Як ствердив свого часу секретар Стейт Департ. и. Раск, — «Китай треба пізнати як цілість, а тоді щойно встановити горизонтальний та вертикальний підхід до нього...». І це правда! Китай треба пізнати, зрозуміти та побачити його із всіх можливих кутів, а тоді неодне питання по цій лінії стане ясним й реально фактичним.

В світі є поділені опінії про червоний Китай: з одної сторони ревалізуюча Москва з рядом сателітів, з другої — не цілком ще ясна політика ЗДА щодо взагалі азійського комплексу. Це інші, як Франція, що спекулюють поміж «трьома великими». Це, коли іде про виключно державну політику поодиноких країн чи бльоків. Але світ науки, байдуже якої ділянки, чи країни, має майже одну й цю саму опінію: Китай є в повному хаосі від гори в долину. Експерименти різних життєвих ділянок доводять до ще гіршого, як було це перед тим, хоч тут і там осягнено деякі поліпшення. Скоріше чи пізніше, Китай рішиться на якесь безголов'я, бо це може бути одиноким рятунком комуністичних лідерів на чолі з Мао Тсе-тунґом. І це властне непокоїть майже всі державні апарати поодиноких країн, а зокрема Вашінґтон, бо ніхто сьогодня не може передбачити коли і де розпічнеться нова авантюра, яка за собою може потягнути третю і, найголовніше, атомому війну. Але Китай не мусить йти дальше по похилій площі. Його політика, наставлення та дія, можуть сяк-так унормалізуватися, що звичайно дало б світові мир, принайменше в Азії.

Дослідники, що вивчають питання червоного Китаю в більшості схильні, що ера Мао є на викінчені, хоч і не виключають ще не одну заковику Мао Тсе-тунґа перед своїм відходом. Тому завданням світа є якнайскоріше пізнати й вивчити все це, що сьогодня діється в Китаї, і хоч приблизно накреслити, що станеться там завтра.

Одначе все це не приходить легко: Китай є майже неприступною твердинею для чужинців. Всі інформації там треба тяжко здобувати, платився за них надлюдськими зусиллями, величезними сумами гроша, а то й подекуди життям. Але ніхто й ніщо не може стати на перешкоді, коли потреба пізнання тамошнього світу стоїть на вістрю меча. Тому образи з-поза бамбусової заслони повільно, але безперебійно напливають, даючи можливість фахівцям їх вивчати, складати в одну цілість, яка починає говорити вже мовою дійсности.

Так є в світі, а як це є в нас, українців?

Можна з чистою совістю сказати, що ніяк! Ми Китаєм майже не цікавились в минулому, не робимо цього й тепер, А шкода! Бо взявши до уваги, що наш ворог ч. 1., Москва, давно перестала бути приятелем Пекінґу, то це може мати для нас в майбутньому неабияке значення. Але це не може бути в ніякім випадку за рецептою, поданою п. С. Жепецьким, що опублікував минулого року в м. березні статтю в «Свободі» п. з. «Боротьба за владу в Китаї і Україна», де без довшої надуми суґерує орєнтацію на (?!) Мао Тсе-тунґа. Мовляв він проти Москви. Це питання є далеко глибше і ми мали

вже час навчитися, зокрема 1943/44 рр., що як і Сталін так і Гітлер, були такими самими кровопійцями й міжнародними злочинцями, байдуже, що один був проти другого.

Тому гадаємо, що Китай треба пізнати основніше, як це було дотепер в нас, щоб події, які неминуче грядуть, не застали нас, як звичайно, неприготованими.

Ми дозволимо собі, хоч частинно, познайомити ВШ. Читачів з деякими історичними фактами й подіями, які століттями перекочувались через китайський суходіл, дійшовши до катастрофального закруту де і стали над пропастю абсурдного комунізму на чолі з розфантазованим Мао.

Одні з найстарших

Розглядаючи кожне питання китайського народу, треба пам'ятати, що маємо до діла з найстаршою цивілізацією, яка пережила ряд світових зламів. Китай бачив за час своєї довгої історії світні й темні процеси, що переходили через його величезну тереторію. (3,657,765 кв. миль). Китайський нарід, який своєю численністю є найбільшим на світі (зараз доходить до 800,000,000), а третім по величині тереторії (СССР — 8,597,000 кв. миль, Канада — 3.843.144 кв. м.) датує своє вже організоване життя майже стільки років п.Христом, як їх маємо сьогодня від Христа. Встановлена в Китаї перша династія Гся, що має посмак деякої леґендарности, була 1523 р. п. Х. заступлена династією Шанґ, що проіснувала до 1027 п.Х. Тоді прийшла династія Чоу (1027-256 п.Х.), в часі якому (6 ст. п.Х.) жили визначні філософи китайського народу, Конфюціюс і Ляо-тсе. Чін династія, яка в цій декаді була найбільш конструктивною, існувала порівнально коротко (221-207 п.Х.). В часі володіння Чін встановлено назву Китаю (Чін-Тчін-Хін-Тсін, тощо; годі є точно фонетично передати), зцентралізовано владу, як і почато ряд будов каналів, доріг, вкл. з славним «Китайським Муром». Ган династія панувала з 202 п.Х. — 202 по Христі, де процвітала висока культура мистецтво та філософічні тенденції, що й привело до початків релігійного культу, що знайшов своє приміщення в трьох основних виявах: Буддизмі, Таоїзмі й Конфюціонізмі. Тоді прийшла Тсін династія, яка дещо прихмарила духовий розвиток (265-420 по Х.), а за нею слідували Суі (581-618), Т'анґ (618-906), що знова привернули духовий розвиток народу. Тоді прийшла ера так зв. «П'ятьох Династій» (906-960), а дальше Сунґ династ., (960-1279) в час якої винайдено китайцями для мілітарних цілей вибуховий стрільний порох, магнетичний компас та ряд інших винаходів. Але Сунґ володіли лише центральним Китаєм, бо північна тереторія була окупована монголами із Джінґіс Ханом на чолі. Десь в рр. 1215, монголи посунулись майже на цілу тереторію Китаю, де процес поневолення віддався міцно в Китайський організм. Внук Джінґіс Хана, — Кублай Хан в тому часі зорганізував нову династію Ї'н з осідком в Камбулюк (теперішний Пікінґ), яка була чужою й не люблeною китайцями, що й привело до повстання проти монголів, яких в рр. 1368 прогнано й встановлено нову свою династію.

В рр. 1557 почалась перша пенетрація Китаю европейцями, коли-то, між іншим, Портуґалія окупувала кольонію Макао. 1644 р. встановлено династію Манчус, які прийшли з півночі й заволоділи цілим Китаєм. Вона була останньою династією Китаю, в довгім ланцюгу його історичного існування. Манчус існували формально до 1912 р., а останній неповнолітній імператор Пу Ї, був примушений абдикувати. Його пізніше використали японці, проголошуючи імператором «Манчуком», що було звичайною фікцією японської експансії. Бувший останній імператор Китаю, ПУ Ї, воєнними обставинами був поневолений комуністами в 1945 році, якого вони стало держали ув'язненим. Він працював огородником в тюремнім огороді, і в 1967 році, в м. жовтні помер. Перед смертю Пу Ї покорився комуністам і почав писати прокомуністичні статті та інші розвідки, засуджуючи монархізм, капіталізм, тощо, а прославляючи комунізм та Мао Тсе-тунґа.

З династією Манчус, замкнулась одна частина історії із довгих розділів буття китайського народу, який з упадком династії не розплився, а пішов на зустріч новому, незнаному, але всеобіцюючому житті.

На старті XX. віку

Коротко перед вибухом світової війни в Китаї почались поважні розрухи. Росло незадоволення працюючої верстви проти багатіїв-землевласників, які практично посідали й держали міцно під своєю контролею всю землю Китаю, невеличку, але одиноку індустрію, будучи лише 15% частиною народу. Друга частина, тобто 85% населення, були рабами. Дослівно рабами, які з роду в рід працювали на правлячу верству, великих землевласників, що рівночасно становили також законодавчу й виконавчу владу країни. Народом орали, гагаяли в неможливі обставини праці, а при-тім молодих чоловіків гнано в армію, яка безперервно воювала,

Від часу, коли европейці заінтересувались Китаєм, останній почав воювати з ними: 1839 року війна з Анґлією, яка носить назву «Першої Опіюм Війни», тоді 1860 р. війна з Францією та Анґлією, так зв. «Друга Опіюм Війна», які приневолили Китай на видання ряд торговельних концесій в користь Анґлії та Франції, а згодом інших европейських країн. Китай почали обскубували із всіх сторін: згадані вище Анґлія й Франція: заохотили царську Росію, яка й захопила Пот Артур та повела свою експансію в напрямку Манджурії. Німеччина захопила Кіаочов, а японці паралізували всякі торговельні та політичні впливи Китаю в Кореї, як і добиралися де повної окупації Формози. Війни з одної сторони, торговельний утиск Европи й Японії з другої, клали Китай дослівно на лопатки. Відчувалось, що мусить наступити якась зміна, яка заступить предовгий шлях менархістичного устрою що викінчувався але нездавався.

1900-1. року, вибухло одно із замітніших заворушень, так зв. «Боксер». Повстанці захопили частинно північний Китай та добираючись до головних артерій країни, паралізуючи й так упавший вплив Манчис. Одначе Манчус зручно використати це повстання, скеровуючи його проти чужинців: зокрема европейців. Коли повстання перемінилось в жахливий терор проти чужинців, тоді Европа вислала своє військо для упорядкування тамошньої ситуації. В цій акції брали участь країни: Анґлія, Франція, Німеччина, Австрія, Росія, Італія, як також ЗДА, Японія. Війська висадились в північній частині Китаю м. Тієнтоін і повели боєвий наступ на столицю Пекінґ, яку і заблькували.

Це все привело поновно до нових концесій в користь чужої індустрії та торгівлі, як і до остаточного упадку останньої династії Манчус.

Але вже 1911 року вибухла республіканська революція, на чолі якої став її організатор др. Сун Ятсен. Революція була підготована вміло, як і сприяли її внутрішні непорядки Манчус. Тому вже по кількох тижнях Китай проголосив себе республікою, вибираючи своїм першим президентом д-ра Сун Ят-сена, що рівночасно був лідером партії Куомінтанґ, зорганізованої раніш закордоном.

І цікаво, будучи непересічним організатором, політиком і провідником, д-р. Сун здобувши позицію, тобто проголосивши в Китаї новий лад, але не пішов дальше, а передав провідництво держави в руки ген. Юан Шіг-кай, думаючи, що його місія скінчена. І це була його помилка ч. 1, бо ч. 2 прийшла пізніше.

І цікаво, будучи пересічним організатором, політиком і провідником, Д-р. Сун здобувши позицію, тобто проголосивши в Китаї новий лад, але не пішов дальше, а передав провідництво держави в руки ген. Юан Шіг-кай- думаючи, що його місія скінчена. І це була його помилка ч.1, бо ч.2. прийшла пізніше.

Ген. Юан Шіг-кай, який був офіцером в Манчус армії, ставши президентом китайської республіки показав зовсім інші «ріжки», як він їх деклярував перед будівничими нового ладу. З своїх, з місця диктаторських декретах, почав нищити плід революції, дійшовши до заборони партії Куомінтанґ, підготовляючи грунт для проголошення себе імператором. Та народ вже був розхитаний революцією. Стихія до нового, кращого, справедливого життя, рвала людину, ціле суспільство, яке готове било понести найбільші жертви, але здобути намічене. Та нечайно президент помер, перервавши свої еґоїстичні мрії. Це був 1916 рік. Молода китайська республіка, будучи ще неустабілізована, як і підкопана руїнницькою політикою ген. Юан Шіг-кая, не знала на яку стати. З одної сторони бажання до волі, а з другої хаос, який був вдержуваний трьома чужинними державами: Анґлією, Францією і Японією. В такій ситуації до слова знова прийшов д-р Сун Ят-сен.

Він, будучи на чолі своєї партії Куомінтанґ, спричинився до деяких упорядковань відносин і викликав загальний солідаризм в почутті народу. Китайці почали розуміти, що вони мусять нарешті позбутись чужих впливів, як і покінчити із проявами дальшого февдалізму, а все це можна осягнути зєднаною нацією. В цім допомогло рішення мирової конференції у Версалі, яка латала діри по першій світовій війні, признала Японії право на тереторіяльні й торговельні концесії в Китаї (це, що мала перед війною Німеччина), за участь Японії у війні 1914-18 років. Китайці забули свої внутрішні непорозуміння й кинулись із всією оправданою лютою на кожну спробу дальше їх використовувати. І д-р Сун Ят-сен зробив тут свою другу помилку: він звернувся за допомогою до Росії!.

Росія, що звичайно є дуже «чутлива» на допомогу другому, коли з цього можна буде пізніше користати, хоч потапала сама в злиднях й ще революційному хаосі. І так започаткувалася нова сторінка Китаю.

Куомінтанґ і Комуністи

Організатор й провідник партії Куомінтанґ, д-р Сун Ят-сен, без сумніву був великим патріотом Китаю, як і одним із тих, що зрозумів

скоріше від других істину шукання справедливого ладу для своєї нації. Будучи високоосвіченою людиною, недвозначно побачив, що февдалізм мусить бути заступлений демократичною системою, в якій могли б себе свобідно розвивати всі прошарки народу, які себе взаємно доповняючи творили міцну й здорову, позбавлену зовнішних впливів, китайську державу. Але вийти з нанесеного століттями хаосу було нелегко. Тому, маючи досвід з нечесної гри супроти Китаю західньо-европейських країн і Японії, д-р Сун, без довшої надуми простягнув руку в сторону московських большевиків. Будучи необізнаним якслід з комуністичним рухом, д-р Сун пішов на співпрацю з Москвою у всій ширині. Звичайно, москалі зачувши неабияку користь з такого аліянсу, дали все можливе й неможливе від себе, щоб лише здобути собі довір'я в китайців. На цей час комуністична партія Китаю була дуже малою. Оформивши себе організаційно 1921 року, вона начисляла дослівно 50 членів, які рекрутувались в більшості з закордонних китайців, що були чи то на студіях, чи в екзилю. Але Москва їм допомогла! З своєю допомогою Куомінтанґові, в Китай разом з харчем, зброєю, грішми, їхали так зв. «дорадники», які вже мали визначені свої напрямні від самої гори, аж до найдальшого кінця. Звичайно, Москва довго не отягалася з «добросусідською порадою», встановити повну співпрацю поміж Куомінтанґом і слабою комуністичною партією. Сун дав згоду і все пішло по визначенім шляху: нав'язалась близька співпраця не лише по лінії господарській, але й військовій та політичній. Непароком д-р Сун Ят-сен помер (1925), залишаючи за собою велике незнане завтра. І коли коротко по смерті д-ра Суна повернувся з Москви Чіянґ Кей-шек, його призначено командантом так зв. Експедиційного Корпусу, що оформившись 1926 року в околицях Кантону, повів прискішений боєвий марш на північ, здобуваючи блискавичними перемогами терен *за* тереном. Відділи груп великих землевласників, апатично здавались й приставали до Корпусу Чіянґ Кай-шека, в штабі якого політичним дорадником і комісаром для спец-справ був мододий та надійний комуніст Чоу Ен-лай.

Співпраця поміж ними була повна й гармонійна аж до 1927 року. Тоді вже Чіянґ Кай-шек був призначений провідником партії Куомінтанґ, а комуністи розбудували свої кадри у всіх можливих для них напрямках. Прихильники февдалізму тратили позиції цілковито й здавались. Здавалось Китай нарешті здобув внутрішню рівновагу.

Комуністи кинули клич: повна ліквідація землевласників, націоналізація індустрії, торгівлі, транспорту, тощо. Збідніле сотками років населення сприйняло ці кличі, як прихильні й для них побажані. Це говорило мовою, що комуністи скоро і певно здобудуть перемогу над Куомінтанґом, навіть без більших трудів, бо біднота була подавляючою більшістю країни. І тоді Чіянґ Кай-шек, який сам був пов'язаний з колами великих землевласників, виступив проти комуністів й співпраці з ними. Зірвання це наступило в половині 1927 року в Шангаї, коли то відділи Чіянґ Кай-шека змасакрували револьту робітників, яку підготовляв з накзу Чіянґ Кай-шека, його комісар Чоу Ен-лай. Але не так сталося, як хотілося Чіянґ Кай-шекові: Чоу Ен-лай втік з Шангаю, втікли й інші лідери комуністів, знайшовши собі притулище в горах. Там же ми знаходимо ряд прізвищ, які в пізнішому, а то й зараз, відіграли поважну ролю в комуністичнім наступі в дальших роках. Чотири з них, а це, Мао Тсе-тунґ-Чу Тег, Лію Шао-чі і Чоу Ен-лай стали фактичним ядром комуністичного політбюра в Китаї. плянуючи акції проти Чіян Кай-шека та ведучи широко закроєну пропаґандивну працю серед безземельного селянства, на яке вони поставили ставку, як на основний елемент їхнього кадру.

Натомість Чіянґ Кай-шек, який очолюючи Куомінтанґ (націоналістично - солідаристична ідеологія й устрій), повинен був почати ународнювання великих посілостей, що були майже малими князівствами, пішов на другу ховзьку дорогу: до Берліну й Риму, а тим звичайно, дістав пораду, яка не була прихильною для китайського народу.

В штабі Чіянґ Кай-шека зявились делеґовані з Берліну ген. Зіхт і ген. Фалькенгаусен, як його військові дорадники, а кап. Штеннер, як комадант охорони. Тоді зять Мусоліні, Сіано, почав нав'язувати пакт приязні поміж Китаєм а Японією, погодившись раніш з японцями в їхню користь.

Чіянґ Кай-шек рішив знищити впливи комуністів способом Гітлера й Мосуліні. справляючи облави по містах, вистрілюючи бідноту без суду, без питання, без встановлення вини. І йому повезло! Здушивши карним, прусацьким способом країну, він армією приневолив відступ з гір комуністичних відділів, що враз з теперішніми комуністичними вождями, промаршу-

вали знаний в світі 6,000 миль шлях, опинившись нарешті в малозаселеній провінції Шенсі, де поселились. На підставі дослідних матеріялів, стверджується, що Мао Тсе-тунґ, його штаб і около 30,000 їхніх бійців та родин, перейшли дуже тяжкий час у зв'язку з тим маршрутом й поселенням, як і це мало б бути виявом їхнього пізнішого «народнього гніву», коли то вони розправлялись з Чіянґ Кай-шеком. В цім, так зв. «Довгім Марші», згинуло около 100,000 людей.

В міжчасі Японія почала свою поновну аґресію супроти Китаю і тоді знова прийшло до порозуміння поміж комуністами й Чіянґ Кай-шеком, але мир цей не був вже трівкий, хоч Чоу Ен-лай, маючи досить великі дипломатичні здібності, старався його вдержати, маючи на увазі розплату з Чіянґ Кай-шеком. З Японією воювали двома фронтами, хоч це не приносило загально національної користи. В цій війні, яка була проти Японії як зовнішного аґресора, була ще друга, внутрішня війна, що звичайно відбилось неґативно на широких народніх масах які терпіли нужду визиск та всі тверді вимоги, які наносить й вимагає без відклику війна.

І в цім хаотичнім процесі воєнних дій, загальної тупої безвихідности із завороженого кола ревалізуючих груп й напрямків, остаточно розділились два світи на китайськім материку: світ Чіянґ Кай-шека з його Куомінтанґом, що звернув радикально до права та світ Мао Тсетунґа, що також радикально пішов до ліва.

Японія скапіталювала. Залишився в Китаї один, внутрішний фронт, що мусів вирішити довге й вичікуюче з нетерпеливістю питання: «бути, чи не бути», одній, або другій стороні.

Чіянґ Кай-шек, бачучи вже раніш кінець націонал фашизму в Европі, почав звертати свої очі та вміння дипломатичного маневру в сторону Америки. Без довшого труду йому вдалося (у великій мірі завдяки пані Чіянґ Кай-шек) переконати американський уряд в потребі всякої допомоги йому у війні з комуністами. Американці кинули грубі мільйони долярів і виряд Чіянґ Кай-шекові, даючи йому можливість авіяційної транспортації в перекидуванні боєвих частин, припасів, тощо. Маючи здавалось би все для того, щоб виграти війну з комуністами, Чіянґ Кай-шек постепенно її невідклично програвав і програв в 1949 році, будучи викеченим з китайського суходолу на острів Тайван (Формоза), де й залишився по сьогоднішний день.

Мао Тсе-тунґ натомість, діставши незначну допомогу від московських большевиків, що вилизувались з ран по II. світовій війні, гураґанним наступом на цілій території здобув перемогу й став ногою в столиці, як бездискусійний лідер. Ясно, що якась сила спричинилась до поразки Чіянґ Кай-шека і перемоги Мао Тсе-тунґа. Чи була вона зовнішна? Чи були це нові відділи мілітарних з'єднань? Або вже знана атомова зброя? Ні! Навпаки!

Дослідна література американських урядових кіл, як і знавців, що пильно проаналізували процес упадку Чіянґ Кай-шека й перемоги комуністів, встановили: Чіянґ Кай-шек та його Куомінтанґ розминулись з призначенням. За перечили своєю дією всякі елементарні дороговкази, що поклав в основу цього руху покійний д-р. Сун Ят-сен. Поворот до февдалістичних тенденцій, корупція: приниження й повна іґноранція простолюддя, визиск та занедбання будь яких прав для громадян, — були супроводжувані поліційно-мілітарним терором, який переходив ґештапівські практики. З другої сторони, американську допомогу, яка щедро плила в грошах та матеріялах, дослівно розбазарювано, створюючи психозу наживатися, починаючи з гори і кінчаючи на останнім жандармі, чи дрібнім урядовці.

Мао Тсе-тунґ кинув знаний та випробуваний большевиками в Росії клич: «земля - селянам», «смерть земвлаcникам-буржуям». Селянська маса сприйняла їх, не вглублюючись в правдивість цих слів. Селянам, що становлять ядро і подавляючу більшість китайського народу, земля була всім: вона їх родила, кормила, затруднювала, виховувала в специфічний спосіб вона була для них цілим життям і споконвічною мрією. І тут знайшовся хтось, хто сказав: беріть, здбувайте: це ваше! Чи могло щось стати на перешкоді мільйоновій масі селян в обличчі таких кличів? Звичайно, ні! І тому все пішло запланованим руслом. Селянська Армія Визволення не комуністична: бо комуністи творили лише штаб, унапрямлювали і в більшості концентрувались на задах фронтів, лявіною заливала міста й села, женучи добре озброєну та вишколену армію Чіянґ Кай-шека мов отару овець. Тут і там зводились битви, які наносили таку масу вбитих, що їх годі перечислити, але в китайській філософії це не бралося ніколи до уваги. Як і не журився ніхто немилосердним терором супроти взагалі будь кого, бо розстріли, а пізніше лише вбивання баґнетами, стали нормальними для обох воюючих сторін.

І факт став фактом: селяни перемогли! Народ Китаю переміг, а Мао Тсе-тунґ з штабом своїх людей, все це зручно використав, запроваджуючи в цілій країні нову й незнану досі систему.

Ніхто не завинив більше в цьому, як сам Чіянґ Кай-шек.

(Продовження в слідуючому числі)

Коментатор

ЧОМУ МИ КОМЕНТУЄМО?

Питають нас деколи наші приятелі, а деколи неприятелі, пощо ми коментуємо події, які широко описані у щоденній пресі і коментовані у чужомовних журналах далеко краще як це можемо зробити ми, не розпоряджуючи таким фаховим людським матеріялом ані, зрештою, доступом до джерел інформацій світового масштабу.

Ми маємо стереотипну відповідь завжди готову: ми репрезентуємо українську пресу і нашим обов'язком є заступати у ній всі ділянки журналістики — і все. Та на ділі ми не хочемо заступатися стереотипною фразою. Ми маємо глибші причини. Перше всього є різниця між стилем нашого коментування і чужинним. І між змістом. Ми — власне — коментуємо з української точки погляду. А вона дуже часто є цілком різна від точок погляду коментаторів інших національностей. Ми наприклад, коментуємо советські політичні потягнення як складові частини великого пляну, в якому немає місця на якийнебудь тривалий компроміс із ЗДА. У тому відношенні ми цілковито різнимось від майже всієї американської преси, яка заступає погляд, що СССР переходить внутрішню ідеологічну еволюцію, яка його зведе із ЗДА на одному шляху. Події доказують чогось іншого і наш, коментар, має всі підстави доказати свою правду. Це, очевидно, не міняє політики ЗДА супроти СССР, але це дає нам журналістичну сатисфакцію — а нашим Читачам правдивий погляд на справи. Щоденні події приносять дуже багато змін, але ці зміни мають короткотривалий характер і не міняють довгодистансових плянів. Тут власне нам потрібний є український коментар, який не буде хитатись кожного тижня між надією і розпачю тому тільки, що червоні знов щось «втяли», що не було в «плянах» Стейт Департаменту у Вашінґтоні. Американська преса, наприклад є однозгідна в цьому, що президент Франції майже є комплетний ідіот, якщо вже не відкритий ворог Америки. Ми є цілком іншої думки. Ми вважаємо, що Де Ґоль — помимо своїх слабих точок, які у кожного є — є дуже розумним державним дужем, який остерігав Америку — як і ген. Мек Артур — не входити у континентальну війну в Азії. Алеж Америка є загрожена там у своїх позиціях. Чи Де Ґоль хоче сказати Америці, щоб вона піддалась? Ніколи в світі. Він ствердлює, що континентальної війни з азійськими державами легким коштом виграти не можна — але піддатись не вільно. Висновок: Америка повинна для охорони своїх інтересів вжити атомової зброї, чи у формі погрози, чи тактичної зброї, чи навіть повної атомової атаки. Де Ґоль такої прямої поради дати не може, але це виходить із його недосказаних порад, на жаль однак, американська дипломатія не має найменшого вичуття дипломатичних тонкостей, бо вона є «роблена» людьми, що не виховувались до того в Ітон, Оксфорд чи Кембрідж, але в Гарварді і інших інституціях, які мають дуже «бюзнесовий» підхід до всіх справ, навіть до тих, що до «бюзнесу» цілком не надаються.

Події сьогоднішніх днів доказують правду цих слів. У В'єтнамі не американське військо, яке б'ється знаменито — але американська політика, а радше її комплетний брак, поносять заслужену кару за своє неуцтво, за ці всі помилки, що їх пороблено минулими роками — проти розумних порад небіжчика Черчіля, проти закликів Де Ґоля, проти реклямацій діпістів у їхніх численних меморандумах і проти порад людей що знали про що говорять, коли радили Америці не чекати на «приязні зміни СССР», але поставити атомовий ультимат тоді, коли був на це відповідний час — і навести порядок у світі.

Чи треба перераховувати реєстр помилок, з яких кожна принесла далекосяглі історичнополітичні зміни, цілком не в інтересі американського народу? Зробім це, просто для запису.

Рік 1945. Німеччина лежала в руїнах власної зарозумілости, обороняючись рештами сил на східньому фронті від большевицької навали, що саме поковтнула наново Україну, Польщу і балканські країни. Політичний розум наказував використати небувалу досі ситуацію: зламати Німеччину і повернути решту її сил з власними військами проти СССР. Большевики зробили б так напевно, вони не постидалися зрадити Францію в 1939 році і підписати договір з Гітлером. Історія не знає слова «якби», але журналістика знає. Якби Америка була послухала поради Черчіля і вдарила на большевиків разом із рештами німців, самий шок був би зліквідував большевицьку імперію протягом місяців шляхом повної поразки і може навіть революції. Маси мали тоді зброю. Слово правди мало до них доступ, бо вони бачили брехню ста-

лінської пропаганди, коли вступили в Західню Европу. До того ж Америка мала атомову зброю! Сам ультимат міг вистачити. На жаль...

Рік 1948. Америка все ще мала атомовий монополь. СССР показав їй вже достатньо в Азербейджані (Іран) і в Греції, які його дійсні наміри, в Чехословаччині комуністи захопили силою владу, замордувавши Яна Масарика скиненням його із вікна на вулицю і почали бльокаду Берліна (летунський міст!) — і це все без атомової зброї! Америка не може сьогодні говорити, що вона не знала, хто є большевики. Вона знала. Вона могла сміливим потягненням — не вживаючи навіть атомових бомб поставити СССР на його властиве місце, вона могла зажадати зміни режиму в СССР так само, як СССР вмішується у справи всіх інших народів, вона могла зліквідувати комунізм і його загрозу для світу.

Що більше, Америка була б не мала ніколи потреби творити летунський міст до Берліна, при якому згинула низка летунів, якби Америка була поступила в 1945 році згідно із політичним розумом, і по лінії інтересів американського народу. Ми здаємо собі справу, що об'єднання Німеччини в цих роках не було в інтересі Америки, але тримати її роз'єднаною Америка могла сама, без зайвої «допомоги» СССР! Сьогодні Америка мусітиме об'єднувати Німеччину, щоб протиставити її Совєтам. Якщо це далекосягла політика, то . . . без коментарів.

Рік 1956. Довговичікувана хвилина прийшла. В совєтській сфері впливів загорілась пожежа. Сталін помер (його вбили) в 1953 році і СССР вступив у період кризи. Перші піднялись мадяри. В Будапешті зробили корсткий процес із комуністичною поліцією (мементо всім комуністичним поліціям не виключивши й України) і Мадярщина вступила на новий шлях. СССР не знав, що зробити. Цілий світ вичікував з хвилини на хвилину появи американських військ в Будапешті (повітряним шляхом). Америка несла частинно моральну відповідальність за це повстання. Її радіовисильні працювали в тому напрямку довший час. Большевики чекали чотири дні. За ці чотири дні американське міністерство закордонних справ заявило устами Даллеса три рази, що Америка не буде вмішуватись в Мадярщині. Іншими словами, це було запрошення Совєтському Союзові зробити мадярам кінець. І СССР з вдячністю це запрошення прийняв. Мадярщина була знищена на довгі-довгі роки. І з нею вся надія на початок розбиття СССР із середини. Тобто вся надія на уникнення атомової війни, якої саме Америка так сильно хоче уникнути, що за останній тиждень аж три високопоставлені американські мужі державні — з президентом включно — заявили, що не вжиють у В'єтнамі атомової зброї, щоб . . . не розгорілась велика атомова війна.

Між роком 1948 і 1965 СССР узброївся в атомову зброю теж, при допозі велитенської зради всяких Фуксів, Ґольдберґів і Розенберґів. Тому 1956 рік набрав такого величезного значення: цей рік міг започаткувати повний відступ Москви із зайнятих територій — без атомової війни. Рік цей позначив повну за, гибіль комунізму: він же відступу пережити не може. Та замість цього всього, Америка почувалась до обов'язку врятувати Совєтів із небезпеки — тільки на те, щоб «вдячні» большевики поставили її колись під стіну і розстріляли.

Це все факти. Сьогодні є зле і виглядає, що завтра буде гірше. Тому ми й стараємось коментувати події з нашої точки бачення. Ми є повністю свідомі, що хоч газети не пишуть багато про нашу батьківщину- вона по суті за кулісами світової політики грає вирішну ролю, про що переконався світ вже три рази в модерній тільки історії (Наполеон, Вільгельм II і Гітлер). Це не пуста фраза, що Україна є на межі двох світів. Вона лежить і то не тільки в географічному розумінні того слова. У кожному випадку активізація світової політики навколо СССР Україна починає грати свою тиху і ніби невидну ролю. Большевики показались у цій грі досі мудрішими від західнього світу. Вони тримають Україну цупко у своїх лабетах, але свідомі, що це тримання не буде вічне, не називають її Малою Росією, зате прилучили до неї Крим (що його наші власні «державні мужі» свого часу відреклися) і додали до її прапора синій пояс для «відрізнення». Очевидно, це не є ніщо з української визвольної точки бачення, але коли ми не можимо сьогодні нічого зробити зброєю, тоді не дивно, що не можемо виторгувати більше. Ми могли б і без зброї — якби західній світ бодай настільки усвідомив значення України, як це зробив Мао Тсе Тунґ. Захід хоче розв'язати большевицьке рівнання без того, щоб знайти таку очевидну невідому, як Україна. Тому наші коментарі потрібні і конечні. Може колись наша скромна думка переможе? Хто знає. Коли СССР сьогодні прислухається до голосу Альбанії, може Захід завтра стане прислухатися голосу України? Брак успіху сьогодні не значить, що наша справа програна. Доки ми живемо, доти житиме Україна, а це все є краща шанса, як жадна.

Ми не збираємось предсказувати майбутнє

го. Але ми маємо дуже ясний погляд на минули. Ми дуже добре знаємо — сміємо сказати, що далеко краще, як Стейт Департмент — чому є В'єт-Нам, чому є дві Кореї, чому червоні паважилися забрати американцям корабель «Пуебльо», чому Кастро сидить як політична колька в боці ЗДА, чому Німеччина міняє політичні віхи, чому поляки не бунтуються проти «опіки» СССР і чому жидам прийдеться ще нераз воювати дослівно в обороні свого життя з арабами, на втраченій, па нашу скромну думку, позиції. Свого часу Маґазин Тайм писав з нагоди убивства Степана Бандери, що він і українці воюють на втраченій позиції. Ми не поділяємо цього Тайм-ського песимізму. Але що втрачені позиції існують, немає сумніву; тільки ми знаємо направду де вони є в сьогоднішньому світі, а Тайм і йому подібні — не мають зеленого поняття. І що дивне, це нас аж ніяк не тішить, бо по суті ми всі сидимо на тому самому чердаку і як прийдеться тонути, то всім нам разом. А до того прийде, якщо Боже Провидіння е просвітить пару відповідальних голов у світовій політиці. Скажімо собі — ми хочемо вірити в чудо. Хочемо бути ще трохи оптимістами. . .

С.Л.

ЩО ВОНИ НЕСУТЬ СВІТОВІ?

Дещо про совєтський шпіонаж, політичний морд і саботаж.

Від Леніна до Кестлера довгий шлях, як довгий шлях від фанатичного засліплення до самопрозріння, але від Шелепіна до Петрова ще довший шлях і якщо додати Шелепінові Дзержинського, Єжова, Яґоду, Берію і Абакумова тоді щойно можна усвідомити, які широкі горизонти розпростер перед собою СССР і якими засобами постановив він здобути панування над світом. Згідно із словами Вінстона Черчіля, СССР це перша країна у модерному світі, що убивство, терор і морд зробила своїм стовідсотковим політичним знаряддям на шляху до своєї — зрештою сумнівої — перемоги. За словами Черчіля «тринадцять ґанґстерів у Кремлі» завели у світі відповідні до цього окреслення методи і на здивування всього людства, досі з ними говорять, бенкетують, а королева Єлисавета II не завагалась подати Хрущову свою білу руку, стискаючи його закривавлену лапу, на якій до сьогодні не обсохла кров десятків тисячів жертв. Це наш «модерний» світ. . .

Їхні методи

Як вони «працюють»? На сьогодні це не тайна. Написано багато книг і всім доступні достатні матеріяли, але чи так дуже хтось їх на Заході студією? Спитайте першого з краю громадянина, чи він чув щонебуть про Бернарда Гюттона і його книжки, як ось: «Школа для шпіонів», «Торгівля зрадою» і «Небезпека з Москви»? А чи багато читали навернення Кестлера, чи хоч би звіт Петрова? А хто знає подробиці зізнань Сташинського?

Дня 25 лютого 1966 року Роберт Ст. Клер знайшов у квартирі при 14 Е. 69 вул., в Нью Йорку свого приятеля Пітера Мартіна, на долівці, у калюжі крови. Мартін умирав від пострілу з пістолі калібру 38, поліційного типу, яку він ще тримав в руці. Цією ж пістолею він зранив в жовтні 1956 року одного із двох напасників в обставинах ніколи якслід поліцією не «роз'яснених». Ст. Клер, викладач в одній з вищих шкіл Нью Йорку покликав поліцію і амбулянс. Мартін помер однак по-дорозі до Ленокс Гілл Госпітал, не сказавши нічого. Самовбивства не є нічим сензаційним в Америці, і все було б гаразд, якби не те, що Пітер Мартін — це Віктор А. Кравченко, автор «Я вибрав волю», політичний втікач із СССР, капітан червоної армії, людина, що служили Совєтському Союзі 22 роки, востаннє на пості члена Совєтської Закуповочної Місії у Вашінґтоні.

Чому Кравченко мав би відібрати собі життя? Йому жилось не погано, згідно із його бажанням, на волі, і всі, хто його знали, стверджують, що за «раєм трудящих» він не тужив ані трохи. Отже?

Поліція визнала самовбивство. Але у світі є ще інші поліції, які не дають себе обдурити цим, що покійник «тримав» пістолю в руці. На сьогодні вже відомо, що СССР цими «самовбивствами» полагоджує свої рахунки із своїми політичними противниками, зокрема в найновіший час, бо давніше все «йшло» радше шляхом генерала Кутєпова і Троцького. Кравченко не пер-

ший і певно, не останній.

Акредитований при Об'єднаних Націях дипломат, Поль Банґ - Єнссен відмовився видати на домагання СССР списки імен мадярських повстанців, що схоронилися в території ЗДА. Єнссен стояв твердо; він відмовився навіть помимо натиску «самого» секретаря Гаммаршилда. Не диво, що його знайдено замордованого в одному з Нью-Йорських парків. Поліція «не могла» вияснити обставини його смерти.

Також дуже таємничо загинув Люїз Адамік, колишній комуніст, пізніший новеліст і ворог СССР; Абдурахман Кунта, російський еміґрант, що працював для американської армії; лейтенант таємної мадярської поліції Беля Ляпуснийк, який вибрав волю; так загинув генерал Володимир Кривіцький, член совєтської торговельної місії, який перший повідомив уряд ЗДА про те, що СССР друкує американські доляри для підриву економіки ЗДА і ціла низка інших, більших і менших людей, які всі мали одне спільне: ворожість до СССР. На цій листі знаходяться імена українських патріотів, серед них Симон Петлюра, полк. Євген Коновалець, д-р Лев Ребет, Степан Бандера.

Сенатор Томас Дадд присвятив багато праці викриттю совєтських злочинів у світі і від нього походить назва, надана совєтським убивникам: «Murder International, Inc.»

Злочинні мізки

Що скривається, на ділі, за всіми цими вбивствами, хто їх виконує і на чий наказ? Із згаданих книжок Гюттона, із зізнань Чевського, аґента КҐБ, який втік на Захід, Хохлова, ляйтенанта МВД, який замість убити провідника російського НТС у Німеччині, остеріг його із зізнань Сташинського, Петрова та з публікацій англійської й інших розвідок можна відтворити майже повний образ макабричних задумів і дій уряду, що має відвагу показувати світові своє лице, ховаючи за спиною закривавлені руки. Згідно із словами майора Пйотра С. Дерябіна, аґента СМЕРШ-у (СМЕРть Шпіонам), який був переслуханий комітетом сеантора Дадда: «... вони роблять звичайно великі приготування до кожної такої операції. Дуже уважно вибирають аґента чи іншу особу і її помічників. Тоді доробляють потрібну документацію і звичайно виготовляють спеціяльний рід зброї для вжитку даного аґента. Пізніше підшукують допомогу у країні, в якій має відбутись замах і роблять це дуже уважно. Часом треба рік часу і більше щоб приготовити замах чи схоплення, щоб не залишити жадних слідів, які вказували б на те, що совєтська розвідка або уряд СССР мачали у даному вбивстві.»

Спеціяльні роди зброї приготовляються у 13-ому Відділі КҐБ в Москві, у так званому відділі «Мокрие Дела», яким завідує генерал-майор Блохін. Власне «досягненням» цього відділу є ціла серія ґазових пістоль, вживаних совєтськими аґентами зокрема в останній час. Цей рід зброї не залишає жадних слідів на тілі жертви і поліція з чистим серцем заявляє, що смерть наступила з «натуральних причин», звичайно, на удар серця. Часами, для більшої «переконливої» сили, мертвій вже жертві вкладають в руку пістолю, з якої стріляють «самовбивчу» кулю в її голову. На такому револьвері, звичайно, немає інших відтисків пальців крім самої жертви, що значно «влегшує» поліційну роботу ствердженням, що зайшов знов випадок очевидного самовбивства. Так загинув Кравченко. Так загинув Люїс Адамік, сербського походження новеліст, про смерть якого зізнавав перед сенатською комісією ЗДА колишній совєтський шпіон Єлисавета Бентлей.

Школа смерти

Де вишколюються совєтські атентатники? СМЕРШ отримує спеціяльну школу у підземеллі Четвертого Бюра Совєтської Армії (Військова Розвідка). Її кандидатів підбирають за рекомендацію комуністичнних партій світу, але ніколи не вживають в країні їхнього походження. Ступивши у мури будинку при 19 Знаменский в Москві, учні тієї школи стають відрізані від всього світу на час своїх таємних, несамовитих «студій». Вони живуть, сплять і їдять в спеціяльному касарняному будинку при вулиці Текстільчеков, теж у Москві, (а деж би!). Їм не вільно навіть переписуватись із родиною, якщо у кого з них така й є. Їхні інстуктори, це спеціялісти усвоїх ділянках, деякі науковці і знатоки зброї, як теж встрани-убивники із таємної поліції НКВД або КҐБ. Головним підручником є книжечка під назвою «Чистка», в якій зібрані всі найважніші технічні дані із досвіду всього совєтського поліційного та шпигунського апарату, зокрема рецепти на всякі способи убивання намічених жертв. Західні розвідки роздобули цей сумної слави оригінал і з нього цитують деякі дані: «**Задушення руками.** Цього можна досягти успішно схристивши крильця ковніра дотичної жертви з фронту. Руки навхрест, схопити ковнір з двох протилежних сторін, великі пальці назовні, решта пальців глибоко всередині. Задушення доконується при одночасному шарпненні обидвох рук на боки, доки не зійдуться

п'ястуки на собі. — **Ліквідація ножем:** Рекомендується вжиття короткого фінського пукка, або норвезького ножа. Живіт жертви є найбільш вдатним місцем атаки. Удар ножем можна завдати секретно, неочікувано, скоро. Замахнись неозброєною рукою на голову жертви, і в цей же час штовхни ножем блискавично в живіт. **Схоплення:** Наблизись до жертви з-заду, злови його руками, одночасно коліном впершись у спину як теж у ногу, нижче коліна. Якщо треба, кинь жертву на лице і сядь на неї. Починаючи від рук зв'яжи їх сильно мотузом, спершу одну, в перегубі, потім другу. Зв'язавши руки, перевини мотуз двократно навколо шиї так, щоб піднести руки, змушуючи цим жертву підігнути коліна. Тоді зв'яжи в кістках так само, як перегуби рук. Тривкий біль у ставах не дозволить жертві пробувати визволитись».

Московські студії

У дрібничковому розгляді як видобути признання або видістати замовчану інформацію, ця книжка починає «студії» учнів від лекцій про анатомію, чоловічу і жіночу, з окремою увагою присвяченою місцям найбільшого болю. Техніка тортурования поділяється на дві групи: одна з них має бути примінювана, якщо жертва має жити, друга рівняється повільній, макабричній екзекуції. Втинаня пальців та нігтів, ламання або здушування пальців рук та ніг, зривання в'язів в перегубах, натягання в'язів або й зривання між хребтом й крижами, надривання в'язів шиї, пошкоджування віддихового проводу, виламування костей із ставів, зокрема в раменах і плечах, здушування жіночих грудей, зокрема персиків, потрясення мізка, ламання ребер, тортурування полових органів і нарешті внутрішнє скривавлювання — це тільки «родзинки» із предовгої листи «допитів». Після таких вступних теоритичних «студій», «студенти» поступають до «прямої атаки знищення», як теж до «техніки симульованого самовбивства». Ці лекції сягають від вживання смертельних отруй до таких «перлин», як убивання сплячої жертви при допомозі довгої шпильки від жіночого капелюха, яку, зрештою, треба виштовхнути крізь око до мозку.(!)

Практична ляборація. . .

Ці лекції не відбуваються «на сухо». Органи КҐБ, а зокрема органи МВД постачають цій — і іншим того типу школам — щоденно контингент в'язнів — жертв, призначених — без їх відома — на тортури і смерть з рук пильних «учнів». Згідно із всіми даними, здобутими західніми розвідками, ці люди, це громадяни СССР, засуджені позаочно, звичайно, за політичну ненадійність, зокрема члени поневолених народів, органічно наставлених проти Росії, як ось українці, грузини чи білоруси.

. . . і практика!

Згідно із зізнаннями колишнього аґента СМЕРШ, Сергія Чевського, який втік до Західньої Німеччини (де живе тепер під прибраним прізвищем), в'язні призначені до «школи» стають ляборатерійними кроликами. «Їх приводять до камер, суміжних із фізкультурною залею в підземеллі будинку ч. 19 при Знаменскому проспекті, де їх тримають до хвилини «вжитку». Ніхто з них не залишає цього будинку живим. Після екзекуцій, мертві тіла передаються анатомічним «клясам» до секцій. Сам Чевський, після закінчення цієї школи, був призначений до Східнього Берліна. Як так званий «сплячий» аґент, він шоферував військовим вантажником. Пізнішє, протягом півтори року він виконав дві екзекуції. В обидвох випадках знаряддям морду була автомашина. Чевський не знав навіть прізвищ своїх жертв, дізнаючись про них щойно з газет. Інші аґенти просто показали йому, кого треба убити і це все.

Першою його жертвою впав майор советської армії Линенко, командант танкового депо поблизу Пренцляуер Берґ, в Берліні. Він любив приятелювати з американцями, зокрема військовими старшинами, і це зробило його в очах КҐБ надто великим риском, хоч не було жадного доказу, що він передав американцям якінебудь тайни. Його постановлено зліквідувати, просто, щоб запезпечитись від неприємностей, а тому , що проти нього не було жадних обвинувачень, справу доручено СМЕРШ-ові. І так однієї дощової ночі, коли Линенко вертався з Західнього Берліна в своєму фольксваґені, вантажне авто, кероване Чевським, вдарило у нього на Алеї Леніна (колишня Алея Сталіна) і зредукувало його разом із його автом до нерозпізнальної жмені металю і м'яса. Поліція, що перевела «слідство», очевидно, звільнила Чевського від вини і кари.

Другою жертвою був університетський професор д-р Ґоттіхус, який викладав на Університеті Гумбольдта. СССР вирішив, що його навчання має підривний характер і його треба «елімінувати». Жадних обвинувачень проти Ґоттіхуса не піднято, щоб його не сполохати, так, що він не мав поняття, що його призначено на смерть. Одного пополудня, коли він переходив вулицю Унтер ден Лінден вантажник Чевського вдарив його і змасакрував під своїми колесами. Поліція притримала Чевського лише через кілька годин. Їй доставлено готові зізнання «свідків»

випадку, які в один голос заявляли, що вина була повністю по боці нещасного професора. Власне після цього другого морду Чевський вирішив тікати на Захід. Цей стиль мордування при допомозі авт вигідний тим, що морд завжди виглядає, як випадок. Два такі випадки мали місце в Америці, тобто, два, що стали відомі широкій публіці. В одному із них колишній лейтенант совєтської армії, Николай Фішер мав зізнавати проти совєтського шпіона-красуні, Ольги Роббінс. На вісім днів перед зізнаванням в суді Фішер згинув у «випадку». Друга справа: Урсуля Фішер (жадна рідня лейтенанта) мала зізнавати в суді проти польського аґента Єґлінського. Пару днів перед судовою справою і її постигла «випадкова» смерть, під колесами авта.

Затирання слідів

На Заході стало відомо, що жертви СМЕРШ, зокрема закордоном, є вибирані Центральним Комітетом Партії і тільки він рішає, чи дана намічена жертва має бути убита. Після рішення нещасне прізвище додають до довгої листи жертв і передають одночасно Директоратові Закордонної Розвідки, який призначає аґента до виконання завдання. У кожному випадку совєтський уряд робить всі заходи, щоб не бути вмішаним у вбивство на випадок якоїсь невдачі. Майор Дерябін зізнав, що «вже заздалегідь приготовляють когось, на кого спихають вину на випадок невдачі. Всі потрібні на такий випадок заяви, зізнання, документи і папери та інші матеріяли, вже чекають готові.» При тому треба взяти до уваги, що знайти сліди діяльности СМЕРШ в межах СССР просто неможливо. Ось випадок Нюкомба Мотта, 2 років, із Шеффілд, Масс., якого засуджено в листопаді 1965 року в Мурманську за нелеґальний перехід совєтського кордону під час його вакацій в північній Норвеґії. Мотта не обвинувачувано у шпіонажі і тому кара півтора року тюрми за нелеґальний (і не зумисний!) перехід кордону СССР (священна країна робітників і селян!!) була опротестована американською амбасадою в Москві, очевидно, безуспішно. Кілька місяців пізніше, у січні 1966 року совєтський уряд оголосив, що Мотт вчинив самовбивство, перерізавши собі горло, під час транспорту з одної тюрми до іншої. Американський амбасадор Фой Ф. Коглер зажадав переведення повного слідства. Лікар американської амбасади в Москві, капітан Джеймс В. Біззель з Повітряних Сил ЗДА дістав дозвіл бути при автопсії, переведеній д-ром Віктором Ю. Прозоровським, директором Московського Інституту Правної Медицини (... чи не без-Правної медицини — прим. складача). Згідно із звітом про автопсію: «докладна і повна екзамінація тіла виявила глибокий ростин горла, п'ять цалів довгий (ок. 11 см.), який пройшов крізь віддихову трубку і езофаґ, спричинивши цим очевидну смерть». В додатку до цього звіту, американська амбасада подала до відома, що на тілі Мотта були численні сліди від шнурів чи від побиття, на перегубнах обидвох рук, на ставах у ліктях, на животі і на шиї. Ці сліди залишились «невияснсними». Директор медичного інституту в Москві «не міг» подати жадних здогадів ані вияснень на цю тему. . . Американські експерти судової медицини завважили цілком слушно, що самовбивства шляхом різання горла належать до найбільш рідких випадків судової медицини, а в цих нечисленних, що були занотовані, **у кожному випадку** були сліди так званих «пробних різань», які поробив самий самовбивник, пробуючи завдати собі смерть — заки це йому вдалося. На горлі Мотта таких знаків не було. Не важко здогадатись, що вправна рука московського вбивника одним помахом перерізала життьову віддихову нитку нещасного американського студента, що мав пеха заблукати на совєтську територію. (Погляньте на фільм за повістю Ґрагама Ґріне «Комедіянти», побачите, як це робиться).

Мадярський ляйтенант таємної поліції, Беля Ляпуснийк, 24 роки, втік до Австрії в перших днях травня 1962 року, на мотоциклі. Західні розвідки зайнялися ним, заховавши його під найбільш строгими заходами безпеки. Ніхто до нього не мав доступу, тільки його сторожа і ці, хто його перeслухував. А Беля мав про що розказувати, зокрема про справи зв'язані із мадярським повстанням і його наслідками для мадярського народу. Дня 3 червня, день перед його звільненням до приватного життя, з новими пашпортами, під чужим прізвищем (як Ґузенко), Беля поскаржився на біль горла і голови — з'ївши сніданок в своїй кімнаті. Його завезено зразу ж до шпиталя де він помер від внутрішнього скривавлення, помимо всіх лікарських заходів. Комітет сенатора Додда заявив: «Ляпуснийк помер від якогось роду отруї, та не вдалось ствердити яким шляхом вона дісталась до його організму, ані хто її йому дав». Сьогодні, коли справа англійського шпіона для СССР — Філбі — стала така голосна, можна легко здогадатися, що внутрі західніх розвідок знаходиться ще неодин совєтський аґент, який у потрібний для СССР момент, виконує те, що йому накажуть робити.

Дуже неприємні для СССР є такі випадки, як із Богданом Сташинським, вбивником д-ра Лева

Ребета і провідника Степана Бандери, який не тільки кінець кінців втік на захід, але подав під час судового переводу всі найбільші і найменші таємниці советського вишколу вбивників і їхні методи. Зробив це, як все, що він, із холодною кров'ю, описавши до подробиць випробовування нового типу газової пістолі на собаках у Берліні, і все, що привело до двох найновіших політичних мордів серед української еміґрації. Тому, що ці справи широко відомі українському загалові, не будемо сьогодні над ними затримуватись довше. Додамо тільки, що німецький суд засудив Сташинського, як виконавця, а як дійсного вбивника натаврував офіційно советський уряд і хоч сьогодні це не має значення, може прийти час, коли члени советського уряду відповідатимуть з лави підсудних за свої вчинки так, як звичайні бандити — рецедивісти. Претекст і прецедент є.

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

To: